

Weneriigi

Söewäekohuse Seadus.

Reigeförgemast

finnitud 1st Märri-kuu pääwal 1874.

fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV RÜKPK
Roemalukogu

58319

Winnas, 1874.

Trükkitud Wermangu kirjadega.

Reigekõrgem kuulutus.

Jumala Armust

Meie, Aleksander Teine,

Keiser ja Isewalitseja üle keige Wenemaade, Poolamaa
Kuningas, Soomemaa Suurvärsi j. n. e. j. n. e.
j. n. e.

kuulutame ja anname teada keige Meie truui alamatele:

Tüdimata Meie Riigi hea ja tema seaduste täielikumaks-
tegemise eest hoolt kandes, ei wõinud Meie ka mitte unus-
tada, Oma tähelepanemist nende Seaduste peale heita, mis-
järele tänine sõewäe-teenistuse kohus täidetud saab. Nende
seaduste järele mis tänine maksawad, seisid se kohus üksi
kodaniko- ja talorahwa seisuse peal, ja üks suur jägu Wene-
riigi alamatest oli ühest kohusest wabandud, mis igawhel
ühewõrra püha peab olema. Sefugune seadmine, mis teiste
aegade sees ja teiste elowiiside all koonud oli ja uendud
riigiõlemise tarwitustega mitte enam kokko ei sünni, ei täida
ka mitte enam neid pärimisi, mis meie aeg sõewäe peale
tõstab. Uemad sündimised on selgetks teinud, et riikide wäge-
wus mitte üksi nende sõawäe hulga sees ei seisä, waid roh-
kemjaoft sõawäe waimo ja õpetuse-järke sees, mis aga siis
kõrgemad olemist leida wõiwad, kui isamaa kaitsemine keigi
rahwa asjaks saab, kui keik, ilma et amet ehk seisus wahet
teeks, enmast selle püha asja tarwis ühendawad.

Kui Meie nüüd tarwiliseks tunnud oleme, riigis õawäe
seadmist meie-aea õpimist mööda ümbermuuta, oleme Meie
aastal 1870 Sõeaministrile läsku annud, nõuandmisi koguda,

mis järel Meie sõewäe korraline täieldamine tulusama järje peale saadetud ja keik seisused Sõewäe-kohuse täitmise alla seatud saaksid.

Meie alamate proowitud walmisolemine, ennast isamaale ohwriks tua, on Meile pandiks olnud, et Meie kutsumine igas Wene-südames rõõmsad wasta-kõla leiaks. Meie ei ole Ennast siin sees mitte petnud. Meie wahwa rütli-seisus ja teised seisused kes mitte rekrutikohuse all ei seisnud, on Meile mitme ülesnäitamisega oma soowimist teada annud, teise rahwaga ühes Sõewäe-kohuse koormad kanda.

Meie oleme neid tähendud ülesnäitamisi wastawõtnud, rõõmo ja alandliko tänu Jumala wasta tundes, kes Meie kätte walitsuse-kepi ühe rahwa üle uskunud on, kelle seas isamaa-armastust ja iseene-äraalgamist, kui kadumata, põlwest põlweni kestawad pärandust leitakse.

Ue Seaduse ees-walmistamine, Sõewäe-kohuse üle, tähendud põhja peal, sai siis ühe iseäranis komisjoni hõleks antud, mis mitmesuguse walitsuse-jäo liiketest ja teistest asja-ostkawa meestest kokkoseatud oli. Seadus mis sellest komisjoniist walmistud ja Riiksratist tulusa nõupidamise järel parandud on, täidab täieliste Meie tahtmist.

Sellest peamõttest kinnipidades, et aujärje ja isamaa kaitsemine iga Weneriigi alama pühitsetud kohus on, kutsus se Seadus keiki meesterahwast, ilma et kedagi teist oma asemele seada ehk palgata wõiks, Sõewäekohuse täitmisest osa wõtma. Se Seadus ei pea mitte maksma Kassakarahwale, kes oma Sõewäe-kohust nende tarwis seatud korra järel täidawad, nenda kui ka mitte mõne wõera rahwastele, Transkaukasia maakonnale, ja mõne teiste koha-kondadele, mis Meie kätus Seadaja Senatile nimetud on, ja kelle tarwis iseäranis seadused antud saawad. Nende wäljawõtmiste ja mõne selle käsu sees tähendud esimese aea peale antud kergituste kõrwas, saawad keik meesterahwas riigi ja Poola kuningriigi sees, kui nemad 20 aastad wanaiks saanud on, liisowõtmise all seisma, mis läbi üks kord

keigeks eloaeks finnitud saab, kelle kohus alateenistuse sisse astuda, ehk kes sellest wabandud on. Need kes Maawäe sekka astuwad, saawad, kui ka üleülitse 15 aastad teenistuse aeg seatud on, kuu aasta pärast, ehk kui võimalik, ka waremmini oma kojo lastud; ometigi on nende kohus, walitsuse käsu peale libeda wäe-tarwituse aeal, ennast oma lipude alla tagasi koguda. Nendele, kes Paewa-wäe ehk mõne kangel kohal seisawa wäejägede sekka astuwad, saawad iseäranis teenistuse aead määratud. Nende noore-meestele kes koolis käinud, ka alamad koolid ei jää arwamata, saab sunnitud alateenistuse aeg raho aegade sees — nende õpetuse järke mööda — lühendud, neile ka teised suured kergitused lubatud.

Kui meie nüüd seda tähendud põhja järel tehtud Sõea wäe-kohuse Seadust finnitame ja Meie alamaid meie keigist armastud isamaa nimel nende pealepandud kohuse truui täitmisele kutsume, ei ole Meie tahtmine mitte, sellest peapüüdmisest lahkuda, mis järel Meie keigil Oma walitsuse-aeal wääramuta käinud oleme. Meie ei otsi, ega ole ka tänine mitte sõea auläiki otsinud, ja peame seda keige kenamaks andeks mis Meile taewast sadetud, et Meie Weneriiki raholise kosutuse tee peal ja igapoolses waimoäratuses suuruse juure saadame. Wägewa sõewäe siigitamine ei saa seda kosutust mitte takistama ega wiivitama, waid selle korralist ja tõttawad käiki finnitama, nenda kui selle läbi riigi julgus kosutud ja keik mis tema rahu rikkuda wõiks, lämmatud saab. Saago siis need tähtsad õigused, mis nende noore-meestele kes kooli-õpetust saanud, antakse, üks riist rohkem olema, Meie rahwa seas seda tõsist walgustust wäljalaotama, mis sees Meie tema tulewad kosutuse põhja nääme.

Antud St. Peterburgi linnas, 1-sel Märri-kuu pääwal, pärast Kristuse sündimist 1874-mal, Meie walitsuse 19-mal aastal.

Peakirja alla on Keisri-Majestäti poolest Kõrgestomakäega kirjutud:

„Aleksander.“

Käsk Seadaja Senatile.

Kui Meie tänasel päeval uut Seadust Sõewäekohuse üle kinnitanud oleme, kässime Meie:

I. Se Seadus on kehtis riikis ja Poola kuningriikis kuulutada ja täitmisele saata, ei pea aga mitte möeduma:

1) sõewäe sekka arvatud Kassaarahwa peale, kes oma Sõewäekohust iseäranis seatud korra järel täidawad, ja

2) alamal nimetud kohakondade ja rahwaste peale, kelle tarwis selle kohuse täitmise wiis edaspidi iseäranis Seaduste järel, nende kodolist iseolemist mööda, seatud saab, ja nimelt:

a) Transkaukasia ja Turkestani maakonna peale; Primorski ja Amuri maade peale; Srednekolõimi, Werhojanski ja Wiluja kreisi peale Jakutski maal; Turuhanski ja Bogutshanski maakonna peale Jeniseiski kubermangus; Tomski kubermango Toguroki jäo peale, Beresowski ja Surgutski kreisi peale Tobolski kubermangus; b) nende wõeramaa rahwaste peale, kes tänine rekrutid annud, ega ka nende asemel raha maksnud ei ole, põhja-pool Kaukasia maal, Astrahani kubermangus, Turgaiski ja Uralski maakondades, ja kehtis kubermangudes ja maakondades homikopool ja õhtopool Siberia maal, kui ka Samojedi rahwa peale, kes Meseni kreisis Arhangli kubermangus aset peawad.

II. Kui Baschkiri ja Teytari rahwas Sõewäekohuse täitmise alla pandud saawad, siis on nemad sellest, Seaduse läbi 14ma Lehe k. p. 1863 seatud iseäranis maksust (60 Kop. hinge pealt) lahti jätta.

III. Wabandamine Sõewäekohusest jääb seisma alamal nimetud asutajatele ja nende asutuste peäl elawa poegadele: a) elooae peale: Rusnaki rahwale, kes aastal 1854 Wenemaale asutud on; wõeramaa sissetulijatele, kes mõisnikude maa peal ennast asutanud ja selle Riiksrati mõistmise järel, mis Meist 18ma Jõulo k. p. 1861 kinnitud, Wene-riigi alamate sekka astunud on; nende Tshahi rahwale kes

lõuna-õhtopoolse maadesse asunud, ja kellele need tähendud Riikisraati mõistmise sees seatud õigused lubatud on; nende võeramaa rahvale, kes enne 1^{meist} Määri k. p. 1872 enmast, Weneriigi alamate sekka astudes, Poola kuningriikis asutanud on, ja wiimseks nende Wene asutajatele seestpidisest kubermangudest, kes kroono maade peale Nowogeorgiwski kindluse ligidal aset pidama seatud on; b) 20 aasta peale, asutamise aeast arwatud: Mennoniti usolistele, kes nende seadmiste põhja peal mis 19^{mal} Talwe k. p. 1851 antud, riikis ue asutuste sees aset wõtnud on, nenda ka nende Mennoniti usolistele, kes mõisnikude maade peal aset wõtnud ja selle Riikisraati mõistmise põhja peal, mis Meist 18^{mal} Jüulo k. p. 1861 kinnitud, Weneriigi alamate sekka astunud on; c) 20 aasta peale, 31^{sest} Paasto k. p. 1860 arwatud: Wladikawtski linna weike kodanikudelle, kes enne selle käso kuulutust selle linna hingekirjas olid, ja endise Anapa ja Noworosfski linna rahwale, kes sadamalinna Temruti kõrwa arwatakse; d) 6 aasta peale, selle käso andmise pääwast arwatud: Keigi riikis asetpidama Mennoniti usolistele, kellel selle kergituse peale mitte õigust ei ole, mis selle käsojao b all tähendud on.

IV. Nende meeste peredest, kes oma truuse pärast aujärje ja seaduse wasta, wiimse mäsämise aeal Poola kuningriikis ja õhtupool maakondas oma elo kaotanud, on kolm liiget igast perest, Sõewäe teenistuse kohusest wabaks teha, kus juures nende sekka kes wabaks tehtud saawad, esiteks selle poead kes surma saanud, ja siis tema lihased lastepojad arwatud saawad.

V. Sõewäe teenistuse kohusest on wabaks teha need mehed, kes sel pääwal kus se käst antud on, Warshau-Wiini, Warshau-Brombergi, Warshau-Terespoli ehk Lodseni wabrikko raudtee teenistuses olid ja kellel peale seda need, rekrutiwõtmisest wabandawad õigused, mis Meie kuulutuse,

antud 26^{mal} Jaani (8^{mal} Heina) k. p. 1868, § 15 juure lisatud seadmiste sees rekrutivõtmise üle Põola-tuningriikis, tähendud on.

VI. Esimeste 5 rekruti-võtmise juures selle Sõeawäekohuse Seaduse järel, on Sõeawäe teenistuse sisse astumiseks liiso järel, keige nende meestele 4 aastad aega anda, kes kauba-aeamise- ehk ametitähete peale kauba-, wabrik- ehk ameti-afustuste peremehed on, wäljawõetud on need, kes weite mõedu kaupa kanged joomist müüwad (Joom. ak. Sead. § 1 pitk. aast. 1861 täh.) ka siis, kui esmalt tähendud mehed töötegia isa ehk wana-isa juures elawad ja kui neil alla 16 aastad wanad wennad on. Se aeg ei saa Alawäe- ega ka Lisawäe-teenistuse aea kõrwa arwatud.

VII. Sissekutsumise-ringide seadmine, kuida se selle Sõeawäekohuse Seaduse § 67 all ja järges, ettekirjutud on, on igalpool kolme kuu sees, pärast selle käsu saamist kuberman-gus, lõpetada.

VIII. Need mehed, kes esimese rekruti-wõtmise all selle ue Sõeawäe-Seaduse järel seisawad, se on, need kes aastal 1873 katkümme aastad wanaks said, saawad oma kirju-tamiseks ühe sissekutsumise-ringi alla (Sõeawäe-Sead. § 95 ja 96) pool aastad aega, käsu andmise pääwast arwatud.

IX. Maakaitsewäe (ополчение) käsu all seisawad peale nende, keda Sõeawäekohuse Seaduse § 10 ja 154 järel selle teenistuse alla arwatakse, neljakümmemast eloaastast saadil keif kes mitte Sõeawäe teenistuses ei ole (wäljawõetud need, kes selle käsu IV ja V jäos nimetud) ja 1^{se}l Määri k. p. 1874 peale 21 aastad wanaks sanud on, nenda ka keif need kes nüüd Sõeawäe teenistuses on, ja enne 40^{mad} eloaastad lahtilastakse.

X. Rekruti-wõtmine 15^{mast} Määri-kuu pääwast 15ma Küünla-kuu pääwani 1874, Meie käsu järel 22^{se}st Talwe-k. p. 1873, on nende seadmiste järel täita, mis selle käsu sees antud. Rekruti-jäod mis selle rekrutivõtmise juures wõlga jääwad, ja üleühtse keif rekruti-wõlad saawad mahakustatud.

XI. Nende rekruuti-kwittungide pärast mis ülemas Seaduse jäos tähendud rekruutivõtmisest, 1874 aasta peale ehk weel käima jääwad, on need õpetused täita: a) Need kwittungid peawad, mitte hiljem kui 1st Wiina k. p. 1874 iga omas kreisi-, maaringi- ehk linna komisjonis Sõewäekohuse asjade tallitamise tarwis, ülesnäidatud saama, kus need, kas kwittungide wasta ue Seaduse järel, ümberwahetakse, ehk nende peale tähendus tehakse, et ülesnäidatud on; b) iga, ühes kreisi-, maaringi- ehk linna komisjonis ülesnäidatud kwittung saab ühe mehe nime peale kirjutud, keda kwittungi omandik nimetab, ja ei wõi siis mitte enam wäljaantud, ega ühe teise mehe nime peale kirjutud saada; c) iga kwittung on — Sõewäekohuse täitmisele kutsumise juures — üksi aga selle mehe kasuks arwata, kelle nime peale se kirjutud on, ehk tema lihase wenna, poolewenna ehk ono- ehk tädi-poea kasuks; d) rekruuti-kwittungid, mis ülemal määratud aea sees mitte ümberwahetamiseks ülesnäidatud ei ole, kaotawad omma hinna; e) ühe kwittungi omandik wõib seda renteis ülesnäidata ja selle eest 485 rubla saada; f) kwittungide ostmise wiisi ja aega seab Rahaminister, selle järel kuidas nende kwittungide aro mis käimas on, selgeste üleswõetud saab.

Seadaja Senat saab muret pidama, et tarwilised tallitused selle kásu täitmiseks tehtud saawad.

Peakirja alla on Keisri Majestáti poolest Kõrgestomakäega kirjutud:

„Aleksander.“

St. Peterburgi linnas,

1st Määri-kuu pääwal 1874.

Peakirja alla on Keisri Majestäti poolest Kõrgestoma-
käega kirjutatud:

„Se olgo nenda.“

St. Peterburgi linnas,
1^{se} Määri-kuu pääwal 1874.

Seadus Sõewäekohuse üle.

I. Peatük.

Üleüldsed seadmised.

§ 1. Aujärje ja isamaa kaitsemine on iga Weneriigi
alama pühitsetud kohus. Keik meesterahwas seisawad, ilma
et nende seisus wahet teeks, Sõewäekohuse all.

§ 2. Wäljaostmine rahaga ja wabaliste palkamine oma
asemele ei ole lubatud.

§ 3. Meesterahwas kes üle 15 aastad wanad on,
wõiwad aga siis Weneriigi alamate seas lahkuda, kui nemad
oma Sõewäekohust täitnud ehk üht liisku wõtnud on, mis neid
alateenistusest Sõewäe seas wabandab.

§ 4. Kes ühes riigi-jäos aset wõttawad, kus Sõewäe-
kohuse täitmine isewiisi Seaduste järel tallitakse, peawad, kui
nemad sel aeal kus seal kohtas aset wõtsid peale 15 aastad
wanad olid, seda kohut üleüldse Seaduste järel täitma.

§ 5. Riigi Sõewägi seisab kahes peajäotuses, Ma-
wäes ja Maakaitsewäes (состоять изъ постоянныхъ войскъ
и ополченія). Wiimne saab aga iseäranis tarwituse juures
sõeaaeal jisssekutsitud.

§ 6. Mawägi arwatakse Maawäeks ja Merewäeks.

§ 7. Seisaw Maawägi on: a) Armeel, mis igaaastaste
rekruti-wõtmiste läbi teikis riikis täielnud saab; b) Armeel-
lisawägi mis wäejägede tõstmiseks täie aro peale tarwitakse,
ja kelle sekka keik need mehed loetakse, kes enne täit teenistuse

aega lahtilastakse; c) Kassakawägi, ja d) se wägi mis wõera rahwa sugudest kokkoseatud saab.

§ 8. Merewägi arwatakse kahe jäo, Ala-kommandute ja Laewawäe-lisawäe sisse.

§ 9. Armeed ja Laewawäe täieldamises tarwiline meeste aru, saab iga aasta seaduseandmise wiisil Sõeaministri ettepanemise peale tehtud ja Keigekõrgema käsu läbi Seadaja Senatile, kuulatud.

§ 10. Teenistuse sisse astumine sissekutsumise peale, saab liiso läbi mõistetud, mis üks kord eloaega sees wõetud saab. Mehed kes oma wõetud liisonumre järel mitte Alawäe teenistuse sisse astumise all ei seisa, saawad Maakaitsewäe sekka loetud.

§ 11. Liisowõtmisele saab iga aasta aga üks wanuduse järg kutsutud, need nored mehed kes selle aasta 1^{se} Määri k. p. oma 20^{nest} eloaastad lõpetanud on.

§ 12. Meestele kes seatud õpetuse-järke kätte saanud, saab luba antud, ilma liisuta, Wabaliste nime ja õiguste all, oma Sõewäekohust, selle Seaduse XII. Peatüki õpetuse järel täita.

§ 13. Liisowõtmisele ja teenistuse sisse ei saa wõetud need mehed, kes kohtomõistmist mööda, oma seisuse-õigust ehk oma iseäranis, seisuse ehk teenistuse läbi saadud õigust kaotanud on.

§ 14. Iga-aastane sissekutsumine Sõewäekohuse täitmiseks ja teenistuse sisse seadmiseks liiso järel, saab 1^{se} Talwe-kuu pääwast 15ma Jõulo-kuu pääwani, Siberia maal aga 15^{ma}st Wiina-kuu pääwast 31^{se} Jõulo-kuu pääwani toimetud.

§ 15. Merewäe ala-kommandute täieldamiseks saawad wõetud:

I. Sissekutsutud mehed nendest kohakondadest mis iseäranis Laewawäe täieldamiseks seatud on. Need nendest meestest keda mitte Laewawäe sekka ei wõeta, saawad Maawäe sekka seatud.

II. Need alamal nimetud Sõewäekohuse täitjatele, teigist

riigijägudest sisselukutsutud mehed: a) Need, kes kui matrosed suure mere- ehk rannalaewade peal mitte wähem kui üks laewasõitmise aeg (wiimisel aeal enne rekruutiwõtmist) teeninud on; b) Sefugused, kes mitte wähem kui üks laewasõitmise aeg (wiimisel aeal enne rekruutiwõtmist) kui mashina tallitajad ehk kui kütjad aurolaewade peal teeninud on, nenda kui ka need, kes mitte wähem kui üks aasta, kui meistrid aurolaewa mashinawabrikutes tööl on olnud; c) laewapuusepad, topiad (кочепачики), katlatöömehed, kui nendes ringides, mis iseäranis Laewawäe täiendamiseks seatud, sefugused tõmehi mitte tarwituse täitmiseks leida ei ole, ja d) Meremehed seisuse poolest, se on need, kes oma soowimisi, Laewawäe seas teenida, wäljaräägiwad, kelle hulk ometigi rohkem ei pea olema, kui iga aasta Merewäeministeriumi poolest seatakse.

§ 16. Kohakondade aru, mis Laewawäe täiendamiseks seatud (§ 15, 1) kelle rahwas oma töötegemise läbi iseäranis mereteenistujele sündsad on, saab Merewäe-, Sõe- ja Riigiseespidiseasjade Ministrite wahel tehtud ühendust mööda seatud. Se aru saab, kui se Keigeförgemast kinnitud on, igauhe teaduseks kuulatud.

II. Peatük.

Tenistuse aeast Alawäes ja Lisawäes.

§ 17. Üleüldne teenistuse aeg Maawäe seas, saab nende kes liiso läbi teenistuse sisse astuwad, wiisteistkümne aasta peale kinnitud, kellest kuus aastad teenistuse peale Alawäes, ja üheksa aastad teenistuse peale Lisawäes tulewad. Sellest arust on tergitust lubatud nende meestele, keda Sõewäe jägude selka Turkestani sõewäe-ringides, nenda kui ka Sõewäe kogode selka seatakse, kes Semipalatiński, Transbaikalia, Jakutski, Amuri ja Primorje maade sees seisawad. Üleüldne teenistuse aeg nende meestele, saab kümme aasta peale kinnitud, kellest nemad seitse aastad Alawäe- ja kolm aastad Lisawäe teenistuses olema peawad.

§ 18. Üleüldne teenistuse aeg Merewäe seas, saab kümme aasta peale kinnitud, kellest seitse aastad teenistuse peale Alakommandute sees ja kolm aastad teenistuse peale Laewawäe-lisawäes tulewad.

§ 19. Teenistuse aeg saab arwatud, nende meestele kes liiso järel teenistuse sisse astuvad: a) Nendele kes seatud sissekutsumise aeal (§ 14) teenistuse sisse wõetud on, 1st Määri-kuu päwast pärast sissekutsumist; b) nendele kes teiste aegade sees teenistuse sisse wõetud (ilma nendeta kes alamaal § 219 all nimetud) selle kuu 1st päwast mis nende sisseastumise peale tuleb.

§ 20. Need ülemal §§ 17 ja 18 all kinnitud teenistuse aead maksawad aga rahoaegade peale; sõeaegades on nende meeste kohus kes Maawäe ehk Merewäe seas on, nenda kawa teenistuse sisse jääda, kui riigi tarwitus seda pärib.

§ 21. Sõea- ja Merewäeministrile saab, igahäle oma tallituse jäo sees, õigus antud, alamaid wäemehi Maawäe ja Merewäe seast, kui wõimalik on, ka enne seda, § 17 ja § 18 all määratud aega, Alawäe teenistusest Lisawäe aruliseks wäljalasta. Ka on Armee ja Laewawäe kommanderiatega õigus jäätud, alamaid wäemehi igal teenistuse-aeal, ühe aastast saadik, luba peale wäljalasta.

§ 22. Laewawäe-meeste wäljalaskmise juures Lisawäe aruliseks, on need iseäralised seadmised ülespidada: a) Laewawäemeeste wäljalaskmine Lisawäe aruliseks, sünnib üleühtse siis, kui aastane laewasõido aeg (kampania) lõpeb, ometigi mitte enne kui Wiina kuus; b) need mehed, kes sõealaewades wõera wette peal on, wõiwad, kui nende määratud alateenistuse aeg täidetud on, kui nemad ise oma soowimist ilmutawad, warsti kui laew ühe Weneriigi-sadamasse jõuab, Lisawäe aruliseks lahtilastud saada. Iseäranis tarwituste pärast wõib laewa kommanderia neid kes seda paluwad, ka wõeramaa sadamates Lisawäe aruliseks lahtilasta, siis peawad aga need kes lahtilastud said, oma kuluga Wenemaale tagasi tulema; c) se aeg, mis mehed üle määratud aea

alateenistuse sisse jääwad, saab nende teenistusest Lisawäe seas, kahelordselt mahaarwatud. Need mehed aga, Laewa- wäe teenistuses, keda tarwituste pärast rahoaal üle määratud Alawäe- ja Lisawäeteenistuse aea, teenistuses peetakse, saawad Ülemaksteeniaste (сверхсрочно-служащих) õiguse; ku nemad aga ise seda õigust tarwitada ei taha, saab neile keige felle aea eest, mis nemad üle seadustmööda kinnitud aega teenistuse sees seisawad, kahelordne palk maksetud.

§ 23. Lisawäemehed saawad, kui tarwis tuleb Söea- wäejärgu täie aru peale seada, alateenistuse sisse tagasi kutsutud. Se sissekutsumine sünnib Keigekõrgema kätse läbi Seadaja Senatile. Selle aea sees, kus mehed Lisawäe aru- lifeks loetakse, woiwad nemad Söea- ja Merewäeministeriumi poolest — igauhe tallituse jäo sees — wäeteenistuse õpetuse tarwis, sissekutsutud saada, ometigi ei pea se mitte rohkem kui kaks kord, nende Lisawäearulise põlwes, ja igakord mitte pikem aea, kui kuu nädali peale sündima.

§ 24. Alateenistuse sisse kutsumisest saawad need Lisa- wäemehed wabandud, kes riigi- ehk kogoduse teenistuses ühe ameti peal on, mis ühtes iseäranis arolehtes ülespandud on. Se aroleht saab Ministrikomiteeti (kogu) poolest, Keigekõrge- ma kinnituseks ettepanud.

III. Peatük.

Alawäemeeeste ja Lisawäemeeeste õigustest ja kohusetest.

§ 25. Keigile kes alateenistuses sõewäe seas seisawad, jääwad läbi nende teenistuse aea, keik oma ja oma waran- duse õigused, nende seifuse järel, üksi aga nende piiramis- tega mis teenistuse pärast tarwis, ja seaduseandmise wiisil tehtud on. Mehed kes maksoalulifest seifusest, saawad nende kogoduste kõrwa loetud, kelle liikted nemad sellel aéal olid, kui nemad teenistuse sisse astusid, ja wõtawad osa neist õi- gustest, mis Seaduste sees seifuste üle (lisa § 423 kõrwa, täh. pakkenduse sees aastast 1868) kinnitud on.

§ 26. Mehed maksjalolifest seisustest saavad selleks aeks kus nemad alateenistuses on, teigist kroono-, maa- ja kogu- duse maksudest mis hingede järel arvatakse, lahsti tehtud, nenda ka teigist teotöödest mis ehk nende iseoma kohus täita oleks. Waranduse eest agga, mis nende oma on, on tähendud meeste kohus, teit maksud ja teistsugused koormad mis wa- randuse peal seisawad, üleütlse Seaduse ja korra järel kanda.

§ 27. Lisawäemehed seisawad üleütlse Seaduste all ja wöttawad üleütlse seatud wiisil osa teigist õigustest, mis neil seisuse järel on, ehk mis nemad teenistuse läbi saanud, ome- tigi seisawad nemad nende iseäranis seadmiste all, mis sea- duseandmise wiisil Lisawäe ülewaatamiseks (для учета запаса) antud on.

§ 28. Lisawäemeestel on õigus riigi- ja koguduse teenis- tuse sisse astuda, nenda kui ka omale iga teist ametid wötta, seda tähelepannes, mis üleütlse Seaduse läbi ettekirjutud on. Kui need mehed oma teenistuse sees ehk ülema aunime sisse peaksid töstetud saama, siis ei anna se neile, kui nemad wäe- teenistuse sisse tagasi tulewad, seal mitte õigust ülema nime ehk seisuse peale, kui mis neil oli, kui neid wäeteenistusest lahtilasti.

§ 29. Nende Lisawäemeestele, keda riigi-teenistusest sõewäe sekka kutsutakse, jääb nende koht mis neil selle tee- nistuse sees oli ja neil on õigus seda tagasi saada, kui ne- mad wäeteenistusest lahtilastud on.

§ 30. Ekstuste ja kurjategimiste pärast seisawad, kui seda juhtub, Lisawäemehed üleütlse riigi-kohtute all, üksi aga mitte: a) selle pärast, kui nemad sissekutsumist alateenistusele ehk sõewäe-õpetusele mitte täitnud ei ole; b) ekstuste ja kurjategimiste pärast, mis nemad sõewäe-õpetuse aal teinud on, ja c) üleastumiste pärast wäeteenistuse Seaduste ja wäe- ülemate austamise wasta selle aea sees, kus nemad sõewäe mundred kandsid. Nende juhtumiste juures seisawad LISA- väemehed sõekohto all.

§ 31. Lisawäemehed jääwad — ühe aasta aea peale pärast lahtilastmist alateenistusest Lisawäe aruliste sekka — nendest maksudest ja koormatest lahti, mis, kuidas § 26 all tähendud, hingede järel arwatakse, nenda kui ka keigist teotegudest mis nendel ehk omal teha oleks. Kui neid alateenistuse sisse tagasi kutsutakse, saawad need nimetud õigused nendasamati ühe aasta peale, sellest aegast arwatud, kui neid teenistusest lahtilastud on.

IV. Peatüük.

Nendest meestest, kes wigadusi sanud, mis nende kaudgemad wäeteenistust keelawad, murepidamisest nende ette ja Wäemeeste peredest.

§ 32. Alawäe ehk Lisawäe seas seisawad wäemehed saawad, kui nemad haiguste ehk wigaduste pärast — olgo teenistuses saadud ehk mitte — kauemini teenida ei wõi, täieste teenistusest lahtilastud, Lisawäe kirjast kustutud ja saab neile tunnistus antud, et nemad oma Sõewäekohust täitnud on. (§ 160, 1.). Neil meestel aga, kes haawade pärast mis sõeas saanud, teenistusest lahtilastakse, on õigus ennast Lisawäe sekka lugeda lasta, kui nemad seda soowiwad.

§ 33. Need alamad Wäemehed, kes alateenistuses wigadusi saanud mis nende kaudgemad teenistust keelawad, nenda kui ka need alamad Lisawäemehed, kes sõewäe õpetuse aeg wigadusi saanud on, saawad, kui nemad enese ülespidamiseks wõimata on ja kui neil warandust ega sugulast ei ole, kes nende ülespidamist oma peale wõtta tahawad, renteist kolm rubla iga kuus; sesugused nende seast, kellel iseäranis abitegemist tarwis arwatakse, saawad waestemajadesse ja armo-paikadesse jägatud, kui aga seal tühja aset ei leita, ustawa rahwa ülespidamise alla antud, kellele renteist nende haigete ülespidamist maksetakse, ometigi mitte rohkem kui kuus rubla iga kuu sees.

§ 34. Nende Wäemeeste pered, kes sõeas langenud ehk kadunud, ehk kes lahingis saadud haawadesse on surnud, saawad ühe iseäranis Seaduse järel nende üle, ülespeetud.

§ 35. Nende Lisawäemeeste pered, kes sõeaaeal teenistuse sisse kutsutud on, saavad nende maakondade, kui ka nende linna- ehk maakogoduste poolest ülespeetud, kelle seas nemad aset peavad. Nende kogodustele, kellel võimalik ei ole, abitarwitawa perede eest omast jõust muret pidada, saab renteist tarwiline abiraha maksetud.

Tähendus: Ülespidamise kulo tähendud perede tarwis ja selle jäotamine makonna ja linna- ja maakogoduste wahel, nenda kui ka abiraha aru ja maksmise lord rentei poolest, saavad iseäranis seadmistes seletud ja finnitud.

V. Peatük.

Riigi Maakaitsewäest.

§ 36. Riigi Maakaitsewägi (§ 5) on kokkoarwatud keigist, mitte seisawa Sõewäe sekka loetud, aga sõeariista kandmiseks kõlbawast meestest, kes selle wanuduse sees seisawad, mis liisowõtmise aea (§ 11) ja täissaanud neljakümnema eloaasta wahel on. Sissekutsumisest Maakaitsewäe sekka, ei ole, tähendud wanudusest saadik, ka need mehed mitte wabandud, kes Maa- ja Laewawäe lisawäe kirjast kutsutud on.

37. Meestele kes üle 40 aastad wanad on, ei ole, kui nemad seda ise peaksid soowima, mitte keelatud, Maakaitsewäe sekka astuda.

§ 38. Mehed kellest Maakaitsewägi kokkoseatakse nimetakse Maakaitsemehed (partukn) ja seisawad kahes järjes. Esimese järje alla saawad neli nooremad wanuduse põlwe loetud, se on, need mehed keda wiimse nelja sissekutsumiseste juures Maakaitsewäe sekka kirjutati (§ 154), neid tarwitakse nendaheaste Maakaitsewäeks, kui ka seisawa Sõewäe täielduks, kui Lisawägi selletarwis kasiin peaks olema. Teise järje alla loetakse keit wanema igalise põlwed, keda üksi aga Maakaitsewäeks tarwitakse.

§ 39. Riigi Maakaitsewägi saab Keigeförgema kuulutuse läbi sissekutsutud. Esimene järg wõib, kui seda seisawa Sõewäe toetuseks tarwis on, ka Keigeförgema käskude läbi Seadaja Senatile, sissekutsutud saada.

§ 40. Riigi Maakaitsevägi saab pärast sõea lõpetust ehk ka enne, niipea kui tarwitust enam ei ole, lahtilastud. Nenda saavad ka need esimestjärge Maakaitsemehed, kes seisawa Sõewäe toetuseks sissekutsutud olid, lahtilastud, niipea kui tarwitus lubab.

§ 41. Murepidamine teenistuse sisse astunud Maakaitsemeeste perede eest saab iseäranis seadust mööda, maakonna ja linna- ja talokoguduste peale pandud. Nende Maakaitsemeeste pered aga, kes sõeas langenud ehk lahingis saadud hawadesse surnud on, sawad selsamal kombel, kui Sõewäemeeste pered (§ 31) ülespeetud.

VI. Peatük.

Wabandustest, aegaandmisest ja fergitustest Sõewäekohuse täitmise juures.

I. Wabandamistest ja aegaandmistest ihowigaduste pärast.

§ 42. Nendest meestest kelle kohus liisowõtmise läbi teenistuse sisse astuda on (§ 10) saavad need wabaks tehtud, kes iholiko wigaduste ehk rikkunud terwise pärast Sõewäeteenistust täita ei wõi; wäljawõetud nendest on aga need, kes ennast meelega wigaseks teinud on (§ 218), keda igitahes Sõewäe alla pannakse.

§ 43. Nende meeste keigewähem pikkus, keda liisowõtmise järel Sõewäe teenistuse sisse wastowõetakse, on kahe arshina ja kahe ja ühe poole wershoki peale finnitud. Iholiko wigaduste ja haiguste aru, mis wastowõtmist teenistuse sisse keelawad, kui ka õpetused Sõewäekohuse-asjade-kommissionide tarwis, liisowõtjate korralise läbiwaatamise pärast, saavad ühendamisest mööda Riigiseestpidise-asjade- ja Sõeaministri ja Merewäeministeriumi tallitaja wahel kui need Arstikonseillis esmalt läbikatsutud on, antud.

§ 44. Nende meeste wastawõtmine teenistuse sisse, kelle iholik olemine weel mitte täieline ei ole (возмужалы) ehk kellel haigused külges on, mis mitte täieliste teenistusest ei

wabanda, nenda kui ka nende meeste wastawõtmine, kes hiljuti haiged olid ja veel täieste toibund ei ole, saab ühe aasta peale edasi jäätud. Kui ühe aasta pärast needsamad veel nõbrad olema leitakse, siis saavad nemad tulewa aasta teenistuse tarwis arwatud; kui neid ka siis kõlwaliseks ei leita, siis saab neile tunnistus antud, et nemad teenistusest wabandud on. (§ 160, 1.).

II. Kergitustest kodo- ja peretarwituste pärast.

§ 45. Kodo- ja peretarwituste pärast saavad kolm kergituste jäotust tehtud: Esimene jäotus: üksiko töötegia poja heaks, isa juures, kes mitte tööd teha ei wõi, ehk kellel lest ema on; b) üksiko töötegia wenna heaks, ühe ehk mitme isata ja emata wenna ehk õe juures; c) üksiko töötegia lapsepoja heaks, ühe wanaisa ehk wanaema juures, kellel töötegiad poega ei ole, ja d) üksiko poja heaks ühes peres, kui ka isa töötegia on. Teine jäotus: üksiko töötegia poja heaks, töötegia isa ja wendade juures, kes alla 18 aastad wanad on. Kolmas jäotus: sesuguse mehe heaks, kes wanuduse poolest ühe wenna järgmine on, kes siskelutsumise peale alateenistuses seisab, ehk selle sees surunud on.

Tä h e n d u s 1. Kaswandikud, kes enne künnemad eloaastad kaswandikuks wõetud ja kinnitud, nenda kui ka wõeradpojad ühe wõeraisa ehk ühe wõeraema juures, kellel lihalist poega ei ole, saavad lihalisteks poegadeks arwatud.

T ä h e n d u s 2. Mahomedi-usoliste juures, kus ühe mehele mitto naest lubatud on, saavad peres keif ühe isa lapsed lahutamata lihasteks lasteks loetud, ja kui üksik poeg maksab aga se, kes keikis ühendud peres üksik järeltulia on.

§ 46. Töötegiaks ühes peres arwatakse need, kelle wanudus kaheksateistkümmne ja wiiskümmendwiendema eloaasta wahel on. Väljawoetud on: a) keif need, kellel wigaduste ehk rikkutud terwise pärast wõimalik ei ole tööd teha; b) kes ärasaadetud on (kui wangid); c) need kes peale kolm aastad kadunud on, ja d) need kes Maawäe ehk Paewawäe seas alateenistuses on.

§ 47. Kellel kodo- ja peretarwituste pärast õigus kergituste peale on, need saavad, korra järel mis alamal, selle Seaduse §§ 146 ja 152 all tähendud, aga siis liisowõtmise alla kutsutud, kui teisest rahwast selletarwis puudust on.

§ 48. Mehed kellel õigus wabandamise peale esimesest ja teisest jäotusest (§ 45) on, kaotawad seda õigust, kui nemad isa ehk ema, wanaisa ehk wanaema ülesandmise järel, perele toeks ei ole.

§ 49. Kui ühest perest, kelle liiked üks isa ehk üks lest ema lastega, ehk üks wanaisa ehk üks wanaema laste-lastega, ehk aga üks wanem wend ja wäheealised waesed-lapsed on, ühegil wiisil üksit töötegia pereliige lahtub, siis saab selle pere liigetest, kes teenistuses seisawad, perewanema walimist mööda, üks lahtilastud, ometigi mitte sõeaaal ega ka sõeawäe õpetuse aal.

§ 50. Kui ühekorraga kaks lihast wenda, kes ühel aastal sündinud, liisko wõtnud on ja mõlemad oma liisonumre järel teenistuse sisse astuma peaksid, siis saab nendest se, kes kõrgema numre wõtnud, Maakaitsemeeste sekka arwatud. Peale seda on sesuguse wendadel luba oma liiskust wähetada.

§ 51. Iga pere seas wõib se pereliige, kes oma liiso järel Sõewäe teenistuse sisse astuma peaks, ehk ka selle teenistuse sees on, ühe lihase wenna, poolewenna, ehk ono- ehk tädipoea läbi, kes oma tahtmise järel tema asemele minna tahab, wäljawahetud saada, kui aga se pereliige kes asemele läheb, mitte ise sissekutsumise all ei seisa, mitte Lisawäe sekka arwatud ja mitte alla 20 ega peale 26 aastad wana ei ole. Asemepidaja kohus on, Alawäe-teenistuse kui ka Lisawäe-arulise aastad täieste wäljateenida; se keda wäljawahetati, saab pärast oma lahtilaskmist Maakaitsemeeste sekka loetud.

III. Nendest, kellele waranduse-asjade pärast aega antakse.

§ 52. Waranduse- ja majapidamise tarwituste pärast wõib neile kes teenistuse sisse astuma peawad, aegaantud saada,

ometigi mitte rohkem kui kaks aastad, ja nimelt nende mees-tele, kes üht nende päris liikumata warrandust, ehk üht kauplemise-, wabrik- ehk töötegemise asutust tallitawad; wäljawõetud on nende asutuste pidajad, kus weike mõedu kaupa kanged joomist müakse (§ 301 Sooma-aksi Seaduse pittedamises aastast 1869, ja tähendus seal juures). Sesugused aegaandmise aead, ei saa mitte teenistuse aeast mahaarwatud.

IV. Aegaandmistest ja fergitustest õpetuse-järje pärast.

§ 53. Õpiad nende koolide sees, mis selle Seaduse-jäo lisakirjas nimetud, saawad seatud wanuduses (§ 11) nenda kui keik teised, Sõewäekohuse täitusele sissetutsutud; et nemad aga oma õpimist lõpetada wõiksid, saab nende sisseastumiseks teenistuse sisse, nende wõetud liiso järel, neile aega antud, kui nemad seda soowimist ilmutawad; selle fergituse osalised on: 1) kahetümnekahe eloaasta lõpust saadik: õpiad teise jäotuse koolides, Keiserlikus kunsti-akademis, Mosko maleri-, kujoraiuja- ja ehituse koolis, Keiserliko-Wene mängoseltsi Peterburgi ja Mosko konserwatoris (laulokokoolis), ja kooliõpetajate-institutides, seminarides ja koolides (waata lisa selle Seadusejao kõrwa). 2) kahekümnenelja eloaasta lõpust saadik: õpiad Grefadigeusolise, Armeni-Gregoriani ja Roma-katoliki waimulikudes seminarides, nenda kui ka õpiad meremeeste koolides, mitmesuguse nimede all. 3) kahetümnewie eloaasta lõpust saadik: needsugused õpiad Mosko maleri-, kujoraiuja- ja ehituse koolis, kes enne 22 eloaasta lõpu hõbe medalji saanud on ja oma kunstioõpimist seal koolis edasipeawad; nenda ka needsugused õpiad Keiserliko-Wene mängoseltsi Peterburgi ja Mosko konserwatori lauulojao sees, kes enne 22 eloaasta lõpu läbikatsumist wäljakannud on ja oma kunstioõpimist seal konserwatoris edasipeawad. 4) kahekümneseltsme eloaasta lõpust saadik: õpiad esimese jäotuse koolides; need mehed, kes pärast oma täidetud uniwersitāti õpimist, ennast kooliõpetaja ameti peale walmistawad; nenda ka need-

fugused õpiad Keiserliku - Wene mängoseltsi Peterburgi ja Moskwa konserwatoris, kes enne 22 eloaasta lõpu diplomiga saanud on ja oma kunstiopmist konserwatoris edasipeawad; 5) kahekümnekaheksa eloaasta lõpust saadik: õpiad Greka-õigeusolise ja Roma-katoliki waimoliku akademides; need mehed, kes pärast oma täidetud uniwersitāti õpimist ennast uniwersitāti-õpetaja ameti peale walmistawad, ja need Keiserliku kunsti-akademii õpiad, kes enne 22 eloaasta lõpu kõrge medalji saanud on ja oma kunstiopmist akademis edasipeawad.

§ 54. Keigil, kes nende, § 53 all nimetud koolides õpetud on, on õigus, mitte wähem kui kaks kuud enne liisowõtmisele kutsumist oma soowimist Sõewäekohust Wabaliste õigustega täita, ülesanda. Need kes seda soowimist ülesannawad, saawad liisowõtmisest wabandud, ja neile saab ülemaal tähendud seadmiste järel, oma õpimise lõpetuseks aega antud.

§ 55. Need mehed, kes oma õpimist Greka-õigeusolise waimoliku akademides ja seminarides seadust mööda lõpetanud on, saawad weel üks aasta aega, waimoliku seisuse sisse astuda, mis neid Sõewäekohusest wabandab. (§ 62.).

§ 56. Nende meestele, kes alamal nimetud õpetuse-järje peale saanud on, saawad, kui nemad liiso järel oma Sõewäekohust täidawad, lühemad teenistuse-aead, alamal tähendud korra järel määratud: 1) Need, kes uniwersitāti ehk ühe teise, esimese jäotuse sisse arwatud suurekooli õpimist täieste lõpetanud, ehk üht sellesarnalist läbikatsumist wäljakannud on, seisawad kuus kuud Alawäe teenistuses ja neliteistkümme aastad kuus kuud Pisawäe kirjas. 2) Need, kes õpimist gümnaasiumide kues klassis (jäos), ehk real-koolides, ehk teise jäotuse sisse arwatud waimoliku seminarides, ehk üleülitse teise jäotuse sisse arwatud koolides lõpetanud, ehk üht sellesarnalist läbikatsumist wäljakannud on, seisawad üks aasta ja kuus kuud Alawäe teenistuses ja kolmeteistkümme aastad ja kuus kuud Pisawäe

kirjas. 3) Need, kes kolmandema jäotuse sisse arvatud koolides õpimist lõpetanud ehk üht sellesarnalist läbikatsumist väljastanud on, seisavad kolm aastat Alawäe teenistuses ja kaksteistkümme aastat Pisawäe kirjas. 4) Need, kellel tunnistus on, et nemad seda mõistavad, mis Seaduse järel 14^{maast} Heina-kuu päävast 1864 alama rahwakoolide ehk teiste neljandema jäotuse sisse arvatud koolide täie õpetusega ühte läheb, seisavad a) keige Söewäe jägude juures (väljamõetud need mis alamal b all nimetud) neli aastat Alateenistuses ja üksteistkümme aastat Pisawäe kirjas; b) kui nemad nende Söewäe jägude sees on, mis Turkestani wäepiires ehk Semipalatski, Transbaikalia, Sakutski, Amuri ja Primorski maakondas seisavad, ehk kui Laewawäe seas teenivad, on nemad kuus aastat Alawäe teenistuses ja neli aastat Pisawäe kirjas.

Tä h e n d u s: Tunnistused teaduste üle, mis neljandema jäotuse sisse arvatud koolide täie õpetuse sarnalised on, saavad korralise läbikatsumise peale, isäranis Seaduste järel, mis Rahwaõpetuse-ministeriumist ühes nõus Söea-ministeriumiga ja Keisri Oma kantsellei IV jäoga antud on, Kreiskooliülewaatajatest (уездные училищные совѣты) ehk kus neid ei ole, koolide konseilidest antud.

§ 57. Kes lühema teenistuse aea peale, õpetuse-järje pärast, õigust saada tahawad (§ 56), peawad, kui nemad mitte sündinud Wenelased ei ole, ja alama rahwakoolide ehk sesuguste koolide sees õpetud on, kus Wenekeelt sunnitud õpetuse-jäoks ei arwata, peale nende teaduste mis tähendud koolides õpetakse, ülesnäitama, et nemad arosaamisega Wenekeeli lugeda ja selgeste Wenekeeli kirjutada mõistawad. Tunnistused selle üle, woiwad keigist kroono-kooli-konseilidest mis Rahwaõpetuse-ministeriumi all seisawad, antud saada.

§ 58. Kui need mehed, kes § 56 1 ja 2 all tähendud on (üksi aga arstid, loojuste-arstid ja aptekrid, kes oma Söewäekohust, igauks oma ametid mööda täidawad, väljamõetud) liiso järel Söewäe sekka astuwad, woiwad nemad aga siis ametite ja kommandute juures, mis mitte soldati-teenistus ei ole, tarwitud saada, kui nemad ise sellega lepi-

wad. Need aga, kes iholiko wigaduste ehk rikkunud terwise pärast soldati-teenistust ei täita ei wõi, saawad üleülitse teenistusest lahtilastud.

§ 59. Nende meestele, kes § 56. 1 ja 2 all tähendud, saab õigus antud: 1) pärast täie õpimise lõpetust ehk pärast wäljakantud läbikatsumist Sõewäe teenistuse sisse astuda, ilma seatud sisseastumise aega (§ 14) ootamata, ja saab siis nende teenistuse aeg § 19 b all seatud aru järel arwatud; 2) seda Sõewäe jägu oma tahtmist mööda walida, kelle seas nemad teenida tahawad, ometige selle piire sees, et neidsugusi mehi iga Sõewäe jäo seas mitte rohkem ei ole, kui se aru lubab, mis Sõeaministrift selleüle tehtud saab.

§ 60. Nende meeste seas, kes Laewawäe täieldamiseks seatud kohakondadest (§ 15 1 ja § 16) sissekutsumise all seisawad, saawad need noored mehed, kes § 56. 1, 2 ja 3 all tähendud on, üksi aga siis Laewawäe teenistuse sisse seatud, kui nemad seda ise tahawad, kui mitte, siis seatakse neid Maa-wäe sekka; üksi aga need, kes mereteaduste koolides oma õpimist lõpetanud on, saawad igatahes Laewawäe sekka pandud. Tähendud mehed peawad, kui nemad oma tahtmist mööda Laewawäe sekka astuwad, kolm aastad Alawäe teenistuses ja seitse aastad Lisawäe kirjas olema.

§ 61. Alamal tähendud meestele, kui nemad liiso järel Laewawäe teenistuse sisse astuwad, on need teenistuse aead seatud: 1) Need, kes läbikatsumise peale kauge ehk ranna laewasõido (дальнаго или каботажнаго плаванія) kapteni gradi, ehk ka kauge laewasõido tüürmanni gradi saanud on, seisawad kaks aastad Alawäe teenistuses ja kaheksa aastad Lisawäe kirjas. 2) Need, kes läbikatsumise peale ranna laewasõido tüürmanni gradi saanud on, seisawad kolm aastad Alawäe teenistuses ja seitse aastad Lisawäe kirjas.

V. Wabandamistest seisuse ja ameti pärast.

§ 62. Sõewäekohuse täitmiseft on wabandud: 1) Waimolikud seisused, igast Kristiuse tunnistusest. 2) Grefa-

õigeusolised salmilauljad (псаломщики), kes täit õpimist waimoliko akademides, seminarides ehk waimoliko koolides lõpetanud on. Need mehed aga, kes salmilaulja ametid enne kuut aastad, sellest aeast arwatud, kui nemad selle ameti pärast Sõewäekohuse täitmiseft wabandud said, mahajättawad, saawad Sõewäekohuse täitusele kutsutud ja peawad, oma õpetuse-järge mööda arwatud aega Alawäe teenistuses ja Wisawäe kirjas olema; need aga, kes pärast kuut aastad kiriko-teenistuseft lahtuwad, saawad Wisawäe sekka loetud, kuni nemad 36 aastad wannaks saanud on.

§ 63. Alamal nimetud mehed saawad, kui nemad üht liisko wõtnud on, mis järel nemad seisawa Sõewäe sekka astuma peaksid, rahoaéal Alawäe teenistuseft wabandud ja wiisteistkümnne aasta peale Wisawäe sekka loetud: 1) Need, kellel arstimise doktori (tohtre) ehk arsti, loojustearstimise ehk aptekriteaduste magistri, ehk loojustearsti grad on, kui nemad mitte selle suurekooli seaduse järel, kus nemad oma õpimist lõpetanud, Sõewäe teenistusele sunnitud ei ole. 2) Need Keiserliko kunsti-akademi kaswandikud, kes oma kunstiõpimise täielduseks kroono kulo peale wõeramaale saadetud on. 3) Need mehed, kes nenda heaste § 53 lisakirjas nimetud, kui ka teikis teistes — selle lisakirja sees mitte nimetud — kroonokoolides, nende õpetuse-asjade üle õpetust andwad, mis selle kooli asukirja (уставъ) järel õpetud saama peawad; nenda ka Seaduse järel seatud kaswatajad ja nende Seaduse järel seatud abimehed koolides, mis kroono poolest ülespeetud ehk selle asukirjad riigi walitsuse poolest kinnitud on. Need tähendud mehed peawad aga läbi kuus aastad, sellest pääwast arwatud, kui nemad Wisawäe sekka loetud said, iga aasta sellekoha Sõewäekohuse asjade komisssionile, oma ülemate kääst tunnistust tooma, et nemad seda oma seisuseametid mitte mahajätnud ei ole; on nemad aga enne tähendud aega seda ametid mahajätnud, siis saawad nemad, oma õpetusejärge mööda arwatud aea peale, Alawäe teenistuse sisse kutsutud.

Tä h e n d u s: Õpetajad mereõido-koolides saavad, kui nemad nende meeste sekka arvatud on, keda Laewawäe täieldamiseks seatud, kümne aasta peale Laewa-lisawäe sekka loetud.

§ 64. Alawäe teenistusest wabandud ja kümne aasta peale Laewa-lisawäe sekka loetud, saavad need alamal nime- tud mehed, kui nemad üht liisku wõtnud on, mis neid Ala- wäe teenistusele sunnib: 1) Kauge- ja rannasõido kaptenid ja tüürmannid, nenda kui ka need mashinameistrid (инженер- механики) kes laewa mashinad tallitawad, kui nemad oma ametis mere-kaubalaewade peal teeniwad, mis Weneriigi lipo all sõidawad. 2) Lootsid (merejuhid) ja lootsiameti õpiad, kellel Seaduse järel õigus selle nime peale on. Kes aga nendest § 64 1 ja 2 all nimetud meestest kümne aasta sees enam kui ühe aastase laewasõido aeal, oma seisuse- ametid täitmata jätnud on, need saavad seitseme aasta peale Laewawäe alateenistuse sisse kutsutud, nendest teenistuse- aastatest aga se aeg mahaarwatud, mis need mehed oma seisuse- ameti- täitmises olnud on.

§ 65. Laewawäe alateenistuse aead mis § 18 ja § 56 1 all tähendud, saavad lühendud, Lisawäe- aastad aga nendasama paljo pikkendud: 1) Kaks aastad: Keige nen- dele, kes mitte wähem kui kaks aastast laewasõido aega kui matrosed suure ja kaugesõido (большаро и дальнаго плавания) laewade peal, ehk kui mashina-tallitajad auro-laewade peal teeninud on. 2) Üks aasta: keige nendele, kes mitte wähem kui kaks aastast laewasõido-aega kui matrosed weike- sõido (маларо плавания) merelaewade peal, ehk kui kütjad aurolaewade peal teeninud on.

§ 66. Nende meestele, kes kui matrosed Weneriigi mere- kaubalaewade peal, ehk kui mashina-tallitajad igasuguse Wene- riigi kauba-aurolaewade peal teeniwad, saab rahoaéal, kui nemad oma wõetud liisu järel Alawäe teenistuse sisse astu- ma peaksid, nendakauaks aega antud kui nende teenistuse- kontraktid tähendud kaubalaewade peal kestawad, ometigi ialgi mitte rohkem, kui 25 eloaastast saadik. Se aeg, mis

need mehed pärast liisowõtmißt, nenda kaua kui Sõeawäe teenistuse sisse astuwad, kaubalaewade peale jääwad, saab Lisawäe-arulise aeast mahaarwatud, kus juures faks aastad kaubalaewa-teenistust ühe aasta Laewa-lisawäe teenistuse wasta arwatud saawad.

VII. Peatük.

Sissekutsumise=ringide seadmisest.

§ 67. Sõeawäekohuse täitmise tarwituseks saawad sissekutsumise=ringid. (призывные участки) seatud. Iga ring wõib üks jägu ühest kreisist, ehk üks terve kreis olla.

§ 68. Linnadest, kus mitte wähem kui kümmetuhat mees-terahwa hinge elawad, saawad iseäranis ringid tehtud. Roharahwa soowimise peale on ka lubatud, linnadest vähemarahwahulgaga, iseringid teha, kui seal aga mitte alla wiis-
tuhat mees-terahwa hinge ei ole.

§ 69. Ria-kubermangus ja Kuura-kubermangus saawad ringide seadmise juures, kreiside asemel arwatud: esimeses kubermangus Sillakohto-, teises Hauptmannikohto=ringid.

§ 70. Doni Sõeawäe maakonna walitsuse ringid, nendest aga wäljawõetud Minski ja Donetsi ringid; nenda ka Uralski, Kubani ja Terski maakondade kreisid, jääwad igaüks ühelt sissekutsumise=ringiks. Astrahani ja Drenburgi Kasakamaa saab Astrahani, Saratowi ja Drenburgi ligema kreiside sissekutsumise=ringidega ühendud. Üendamised nende seadmistest juures saawad, maakonna-walitsuste palwe peale, Sõeaministri poolest, ühendust mööda Riigiseestpidiseasjade-ministriga, lubatud.

§ 71. Sissekutsumise=ringide suurus saab nenda kiinitud: Ringid kus üksi maarahwas ehk maa- ja linnarahwas segamini elawad — kahesatuhande mees-terahwa hingede peale, kahetümnetuhande mees-terahwa hingest saadik; ringid kus üksi linnarahwas elawad, wietuhande mees-terahwa hinge peale, neljakümne tuhande mees-terahwa hingest saadik. Linnades, kus rohkem kui nelikümmend tuhat mees-terahwa hinge on, wõiwad mitme ringi jägatud saada.

§ 72. Sissekutsutamise-ringide tegemise juures on need seadmised tähele panna: 1) Maakogodused (волости) ei pea ialgi labunud saama. 2) Doni Sõewäe maal saab Sõewäekohuse all seisaw rahwas, kes maa-asutustes (на станичныхъ земляхъ) elab, selle kohuse täitmise tarwis ligemate maakogoduste kõrwa kirjitud. Iga asutuse seadmine ühe maakogoduse kõrwa, selle asja tarwis, saab nõupidamise järel makonna- ja taloasjade tarwis seatud wäewalitsuse wahel, tehtud. 3) Siberia maal saawad maarahwa sissekutsutamise ringid kas ühest ehk mitte rohkem kui kolmest ühendud maakogodusest tehtud. Maakogoduste kõrwa saawad — Sõewäekohuse täitmise tarwis — ligemad üfsitud külakonnad, wabrikud oma rahwaga, nenda kui ka need Sõewäekohuse all seiswad mehed kirjitud, kes kroono-, kassaka- ehk mõisnikude maade peal elawad. Maakogodused, mis linnade ligidal wähem kui wiistuhat meesterahwa hingega on, saawad nendega üheks ringiks ühendud. Tarwilised ümbermuutmised selle ette kirjitud korra juures, saawad igakohase kindral-kuberneri otsuseandmise allu antud.

§ 73. Iga sissekutsutamise-ringis saab üks koht sissekutsutamise ja Sõewäekohuse all seisawa meeste wastowõtmiseks seatud.

§ 74. Wastowõtmise koha kangus keigewiimasest selle ringi elokohast, ei tohi rohkem kui wiiskümmend wersta olla.

§ 75. Kui ühe ringi piirete sees kohta ei ole, kus sissekutsutud mehed paika leida wõiwad, siis wõib selle tarwis üks ligine linn ehk küla, teises ringis, seatud saada, kus juures aga tähelepanna tuleb, mis selle üle, kanguse pärast § 74 all seatud on.

§ 76. Sissekutsutamise-ringide ja wastuwõtmise-kohtade seadmine saab alamal nimetud kohtute ja komissoonide hoolets antud: a) Kubermangudes, kus walitud maataallitusekogud (земскія учрежденія) on — maa kreiskogodused (уездныя земскія собранія). b) Kubermangudes, kus maa-

tallituse-kogud weel mitte ei ole — iseäranis komisjonid, kelle liiked on: kreisi-mõisnikude-eestseisja (предводитель дворянства), linnaülem, kreisi politseiülem (исправникъ) ja üks rahotoimetaja (мирский посредникъ) kes rahotoimetajate kogust walitud saab. c) Balti-kubermangudes — komisjonid, kelle liiked on: kreisi mõisnikude eestseisja (Kreisdeputirter) ehk tema asemepidaja ja peale seda: Riamaal — siltakohtoherra ja üks liige igast kihelkonna kohtust; Gestimaal — hafenrihter ja üks liige igast politsei-kohtust; Kuuramaal — hauptmann ja üks liige igast talorahwa kreiskohtust. d) Doni Sõewäe-maakonna Minsti ja Donetsi kreisis — maakonna walitsus. Astrahani ja Drenburgi Kaskakate maa saab liigema Saratowi ja Drenburgi kubermangude sissekutsumise-ringide järel jägatud, ja nimelt maatallituse-kogude läbi, ehk nende komisjonide läbi mis tähendud kubermangudes sissekutsumise-ringide tegemiseks seatud on, ja kelle juures saaditud Kaskakawäe-walitsuse poolest nõuks on. e) Siberia maal — komisjon, kelle liiked on: Sõewäekohuse-asjade kreiskomisjoni ülem (§ 85 f) kreisi politsei ülem, linnaülem ja rahotoimetaja (Altai mäekreisis).

§ 77. Linnades saab sissekutsumise-ringide seadmine linna-kohtute (городския управы) ehk kus neid ei ole raekohtute (думы) ehk nendesarnaliste kohtute hooleks antud.

§ 78. Need tähendud põhja peal tehtud seadmised sissekutsumise-ringide üle (§§ 76 ja 77) saawad kinnituseks kubeneri ehk maakonna ülema ette pandud.

§ 79. Kui ühegi koha iseolemised, sissekutsumise-ringide tegemist, selle §§ 71, 74 ja 75 all tähendud mõedu järel keelawad, siis saawad muutmised neist kinnitud mõetudest, Riigiseespidiseasjade- ja Sõeaministri otsuseandmise alla antud. Nende Ministrite otsuseandmise alla saawad ka muutmised walmistatud ringide sees, antud.

§ 80. Aruandmine nende, ülemalseisawa Seadusejägude järel tehtud sissekutsumise-ringide, nende üksiko jägude ja wastawõtmise kohtade üle (§§ 73, 74 ja 75) saab kubeneri

ehk maakonna ülema läbi Riigiseestpidiseasjade- ja Sõea-
ministeriumi ette pandud. Riigiseestpidiseasjade ja ministerium
kuulutab igaühe teaduseks need sissetutsumise-ringide arud ja
muutmised mis nendes ettetulnud on.

VIII. Peatük.

Kohtutest Sõewäekohuse täitmise tarwis.

§ 81. Igas kubermangus ehk maakondas (väljawõetud
need mis § 83 all tähendud) saab üks kubermango- ehk maa-
konna komisssion Sõewäekohuse asjade tarwis (Губернское
или Областное по Военной Повинности Присутствие), ku-
berneri ehk maakonna ülema all olema; selle komisssiooni
liiked on: Kubermango mõisnikude eestseisja, kubermango maa-
tallituse kogo ülem (председатель губернского земского
управа), üks liige maatallituse kogust, selle kogu walimise
järel; kubermango sõewäeülem ehk kes tema asemel on, ja
maakonna kohto prokorer ehk tema asemepidaja.

§ 82. Alamal nimetud kubermangudes ja maakondades
on Sõewäekohuse asjade komisssionide juures need muutused:
a) Kubermangudes, kus maatallituse kogud seatud ei ole,
saawad nende ülema ja ühe liike asemel tähendud komisssio-
nide sisse üks liiget selle kubermango taloasjade kohtust saa-
detud. b) Kubermangudes, kus needsugused kohtud ei ole,
astub maakonna kohto prokoreri asemele kubermango prokorer
ehk üks teine, kes prokoreri ametiasjad tallitab. c) Balti-
kubermangudes, Poola kuningriigi ja Siberiamaa kuberman-
gudes, saawad maatallituse-kogode ülema ja liike asemele
seatud: Balti-kubermangudes — üks iseäranis liige kuber-
mango-walitsusest ja üks liige taluasjade komisssionist; Poola
kuningriigi kubermangudes — alaline liige kubermango talo-
asjade kohtust ja üks taloasjade kreis-kommissär; Siberia-
maal — üks kubermango- ehk maakonna-walitsuse kohtoherra.
d) Akmolinski ja Semipalatinski maakondas saab — peale
c all tähendud muutmise, komisssiooni liigete juures kubermango

sõewäeülema asemele üks stabs-ohwitser seatud, keda selle maakonna sõewäe-kommander nimetab.

§ 83. Doni Sõewäe-maal, Kubani, Terski ja Uralski maakondas saavad kubermango Sõewäekohuse asjade komisjoni tallitused, maakonna-walitsuse hoolets antud.

§ 84. Igas kreisis ehk maa-ringis saab üks kreisi- ehk maaringi-komisjion Sõewäekohuse asjade tarwis, kreisi mõisnikude eestseisja all olema, selle liiked on: üks ohwitser, keda sõewäewalitsus nimetab; kreisisprawnik, ehk kes selle ametitallitust täidab, ja üks liige maatallituse kogust, selle walimist mööda. Uhe komisjioni sisse, kelle sissekutsumise-ringis ka linnarahwast on, saab tema ameti-tallitamise aal üks liige selle linna-kohtust, oma walimist mööda, ehk kus linna-koht ei ole, üks liige linnafogoduse walimist mööda, saadetud. Peale seda saab selle komisjioni ameti-tallitamise juures wastawõtmise kohtas, komisjioni sekka weel üks liige saadetud kes selle ringi elorahwa hulgast, maatreiskogoduse läbi kolme aasta peale walitud saab.

§ 85. Almal nimetud kohakondades on kreisi- ja maa-ringi komisjioni-liigete seas need muutused: a) Kubermangudes, kus maatallituse kogud ei ole, saab komisjioni ülemaks kubeneri poolest üks selle maakonna kohtowanematest nimetud; maatallituse-liife asemele saab üks rahotoimetaja, rahotoimetaja-kogo poolest walitud. Sfeäranis komisjioni liiget, ametitallitamise aal wastawõtmise kohtas ei pärita. b) Balti-kubermangudes saavad kreis-komisjionid nenda kokkoseatud: ülem — üks selle kreisi kohtowanematest, keda kuberner nimetab; liiked: 1) üks ohwitser, keda sõewäewalitsus nimetab, 2) üks sellekoha kohtoherra, kubeneri walimist mööda; 3) sillakohtoherra Miamaal, maakonna hafenrihter Gestimaal, hauptmann Kuuramaal; 4) üks liige teigi kreisi walla-tallitajate walimist mööda, kolme aasta peale. Komisjioni ametitallitamise aal wastawõtmiste kohtades, kus ka linna-rahwast on, saab selle komisjioni sekka ka selle linna bürgermeister, ehk kes tema ametid tallitab, wõetud. c) Poola-

tuningriigi kubermangudes, saavad kreis-kommissionid sedawiisi kokkoseatud: ülem — kreisiülem; liited: kreisiülema abimees politseiasjade tarwis, taloasjade komisjar, kats liiget selle koha elorahwast, keda Kuberner kolme aasta peale nimetab, ja selle küla wanem ehk selle linna bürgermeister, kust rekrutid wõetud saawad. d) Nenda kawa kui Doni Sõewäemaal maakonna kohtud seatud ei ole, saawad seal kreis-kommissionide tallitused iseäranis kommissionide hoolets antud, mis sedawiisi kokkoseatakse: Ülem mõisnikude eestseisja; liited: üks ohwitser, ametipidaja hetmanni nimetamist mööda; maakonna ülem ja üks ehk kats rahotoimetajad. Tšerkaski kreisis saab selle kommissioni sekka üks liige seatud, kes nendest Nowotšerkaski elorahwast walitud saab, kes mitte Kas-sakarawha sugust ei ole. Tähendud kommissionide hull ja igauhe tallitusering saab maakonna-walitsuse poolest seatud. e) Kubani, Terški ja Uralski maakondas saawad kreiskommissionid sedawiisi kokkoseatud: Ülem: kreisiülem; liited: üks kohtoherra, keda maakonna ülem nimetab, ja üks liige, kes selle linna poolt walitud saab, kus rekrutid wõetakse. Jekaterinodari, Wladikawtasi, Zeiski, Kisläri ja Uralski linnades, on ka nende linnade politseimeistred tähendud kommissionide liited. Kui Kubani, Zeiski ja Uralski maakonna ülemad, isewiisi maakonna tarwituste pärast seda paremaks arwawad, mitte igas kreisis kommissioni seada, waid selle asemel ühe kommissioni tallituse alla kats ehk kolm kreisi panna, siis wõib se Sõewäeministri lubaga tehtud saada, ometigi Kubani ja Zeiski maakondas mitte enne, kui Kautasimaa-kindral-kuberneril poolest lubatud on. f) Siberimaa kubermangudes, ja Transkaukasia ja Jakutski maal on maaringe kommissionid nenda kokkoseatud: Ülem — üks kohtoherra, kindral-kuberneril nime-tamist mööda; liited: üks ohwitser, sõewäe walitsuse nime-tamist mööda; üks kohtoherra, kuberneril ehk maakonna ülema nimetamist mööda; kreisisprawnik (Altai-mäe kreisis ka weel üks rahotoimetaja) ja selle kohakonna wanem kust rekrutid wõetakse. Kommissioni ametitallitamise juures

ringides kelle sees ka linnarahwast on, saab ka üks liige linna-walitsuse poolest komisjoni sekka saadetud. Ukmolinski ja Semipalatski maakondas saawad kreis-komisjonid nenda kokkoseatud: Ülem: kreisiülem; liiked: üks ohwitser, sõewäe-walitsuse nimetamise järel; linnawanem ja üks linna-walitsuse poolest, oma keskist saadetud liige.

§ 86. Kreisi- ehk maaringi-komisjon tallitab oma ametid, igas tema alla seatud sissekutsumise ringis järge mööda.

§ 87. Peterburgi, Mosko, Odeffa, Ria, Kasani, Kiemi, Saratowi, Wilna, Kishenewi, Kronstadt, Nikolajewi ja Sewastopoli linnas on weel iseäranis linna-komisjonid Sõewäekohuse asjade tarwis, linnawanema all, ja kokkoseatud nenda: üks ohwitser, sõewäewalitsuse nimetamist mööda; üks kohtoherra politsei ülema nimetamist mööda, ja kaks linna-walitsuse liiget, oma keskist saadetud. Warshau linnas saab ka üks iseäranis linna-komisjon sedawiisi kokkoseatud: Ülem: linnaülem; liiked: üks ohwitser, sõea-wäewalitsuse nimetamist mööda; üks kohtoherra politseist ja kaks liiget linnarahwa seast, kindral-kuberneri nimetamist mööda.

§ 88. Linna-komisjonid (§ 87) tallitawad maa ametid, üksi oma linna ringides.

§ 89. Kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade-komisjonide hoolets antakse: 1) Üleüldne ülewaatamine keige Sõewäekohuse all seisawa meeste korralise sissekutsumise ja wastawõtmise üle, keikis kubermangus ehk maakondas. 2) Arutegemine selle üle, kui palju nendest rekrutitest keda keige kubermango ehk maakonna pealt wõetakse, iga ringi peale tuleb. 3) Nende meeste teistkord läbiwaatamine, kes Sõewäekohuse all seisawad, mõne iseäranis, selle Seaduse sees finnitud juhtumise juures. 4) Kaebtuste läbiwaatamine, mis kreisi-, maaringi- ehk linna-komisjonide üle tõstetakse. 5) Kreisi-, maaringi- ja linna-komisjonide aruandmise läbiwaatamine, ja üleühtse aruandmise walmistamine iga sissekutsumise täit-mise üle, kubermangus ehk maakondas. 6) Sisseandmine

segaduste peale mis ehk kreisi-, maaringi- ehk linna-kommis-
sionides tulnud ja kui tarwis, nende saatmine ülema kohtu
otsuseandmise alla.

§ 90. Kreisi-, maaringi- ja linnakommisssionide hoolets
saab antud : 1) Selle koha sisssekutsumise arutirjade tegemine
keige § 95 all tähendud meeste üle. 2) Sisssekutsumise aru-
tirjade läbiwaatamine ja üendamine. 4) Aruandmiste ette-
panemine nende Söewäekohuse täitmise all seisawa meeste üle,
kes selle komisssionini ringis elawad, selle ministeriumi ette,
kelle tallituse-jägu se on (§ 130). 4) Söewäekohuse all seisawa
meeste sisssekutsumine, seatud kohtade peale (§ 134). 5) Otsuse-
andmine õiguste üle, mis igal sisssekutsutud mehel oma Söewäe-
kohuse täitmise juures on. 6) Otsuseandmine selle üle, kes
neist sisssekutsutud meestest ja mis korra järel tema teenistuse
sisse seatud saab. 7) Söewäe teenistuse tarwis arwatud
meeste läbiwaatmine, selle üle kas nemad kõlwalised
on, niiheaste sisssekutsumise juures, kui ka pärast seda.
8) Rekruti wastawõtmine. 9) Pärast oma ametitallitamist
sisssekutsumise ringide sees, täieline aruandmine kubermango-
ehk maakonna Söewäekohuse-asjade ja teenistuse sissewõtmise-
komisssionini ette.

§ 91. Söewäe-teenistuse tarwis arwatud meeste läbi-
waatmise ja wastawõtmise tarwis saawad iga kreisi-, maa-
ringi- ja linna-komisssionini juure ikka kaks arsti, üks riigi-,
teine söewäe tallituse-jäost, ja üks wastawõtja söewäe
tallituse-jäost, tarwituse järel Maa- ehk Merewäe seast; —
kubermango- ehk maakonna-komisssionide juure aga teistkord
läbiwatamise tarwis nendasamati kaks arsti, sellesama korra
järel seatud. Arstide osawõtmine komisssionini ammetitallita-
mise juures, on aga nende aruandmine selle üle, kas selle-
tarwis arwatud mehed Söewäe teenistusele kõlwalised on;
mis nende kohus on, keda söewäe tallitusejägude poolest wasta-
wõtjateks seatakse, saab ühe iseäranis Söea- ja Merewäemi-
nisteriumidest antud õpetuse-kirja läbi kinnitud.

Tähenäus: Siberimaal saavad need muutused selle Seadusejao sees tähendud korraft lubatud: esiteks wõib ühe kommissioni juure, kui kuberner ja söewäe-ülem sellega lepiwad, aga üks arst seatud saada, ja teiseks wõiwad selle wastawõtja tallitused kes söewäetallituse-jäost saadetud, selle ohwitseri peale pandud saada, kes kommissioni liige on.

§ 92. Söewäekohuse asjade kommissionide ametitallitamise kord, nenda kui ka selle tallituse=wiisid, saavad ühe õpetuse=kirja läbi seatud, mis, kui se Söeministrist läbiwaadatud ja heaksleitud on, Riigiseestpidiasjade=ministri poolest kinnitud saab.

§ 93. Sissekutsumise ja wastawõtmise asjade tallituse ja keigi kohtuasjade juures mis sellest tulewad, saavad kirjad rahwa ja kohtute ehk üksiko kohtoliigete wahel, liht=paberi, mitte tempel=paberi peal tehtud.

IX. Peatük.

Sissekirjutamisest sissekutsumise ringidese, ja sissekutsumise arukirjade walmistamisest.

I. Sissekirjutamisest sissekutsumise ringidese ja sissekirjutamise=tunnistustest.

§ 94. Keik ümberkirjutuse aeal hingekirjades ülespandud, kui ka pärast ümberkirjutust hingekirja üleswõetud mehed, saawad nende sissekutsumise=ringide juure loetud, kelle kõrwa need linnad ehk kogodused arwatud on, kelle hingekirjas need mehed seisawad.

§ 95. Need mehed, kes üleswõtmisest künnema ümberkirjutuse sisse wabandud olid, kui ka need, kes pärast ümberkirjutust maksoalusest seisusest wäljaastunud on, peawad ennast Söewäekohuse täituse tarwis kas ühe nende sissekutsumise=ringi sisse seal kreisis kus nende oma, ehk nende wänemate liikumata warandus (päris koht, maja ehk sesugune) on, ehk selle ringi sisse kirjutada lastma, kus nemad elawad, ehk wiimsel aeal enne oma asutamist teise koha peale, elasid. (§ 4.)

§ 96. Üleskirjutamine ühe ringi kõrwa sünnib tahtmise=ilmutamise peale, mis se kes üleskirjutud saab, selle kreisi=

maaringi- ehk linna-Sõewäekohuse asjade komisjoni ees peab ülesandma, kelle tallituse-piire sees se temast oma üleskirjutamiseks soowitud ring on; seal juures peab tema ka oma ristimise-tunnistuse ehk ühe tunnistuse mis selle asemel maksab, ettepanema.

§ 97. Keik meesterahwas, üksi aga mitte maksosalused maarahwas, peawad, pärast kui nemad kuusteiskümmend aastad wanaks saanud ja mitte hiljemini kui 31. Jõulo-kuu pääwani sel aastal kus nemad kakskümmend aastad wanaks saanud on, üht tunnistust selle üle wäljawõtma, et nemad ühe sissekutsumise-ringi kõrwa üleskirjutud on. (§§ 94 ja 95.)

§ 98. Need tunnistused üleskirjutamise üle ühe sissekutsumise-ringi kõrwa, saawad nende meestele, kes § 95 all tähendud on, kreisi-, maaringi- ehk linna-Sõewäekohuse asjade komisjonist, nendele aga, kes ümberkirjutuse aal hingekirja ülespandud ehk pärast ümberkirjutust hingekirja üleswõetud on, linnawalitsuse poolest antud.

§ 99. Üleskirjutamise-tunnistuste sees saab tähendud: a) üleskirjutud mehe pärisnimi, isanimi, liignimi ehk nimi mis järel teda kutsutakse; b) tema sündimise aasta, kuu ja pääw; c) usotunnistus; d) seisus; e) amet, handwerk ehk peatoiduse wiis; f) kas üleskirjutud mees lugeda ja kirjutada mõistab, ja se kool kus tema oma õpimist lõpetanud ehk weel õpimas on; kellest, milla (aasta, kuu ja pääw) ja mis numre all se tunnistus antud on.

§ 100. Need § 97 all tähendud mehed peawad, kui nemad kofiwad, ehk riigi- ehk kogoduse teenistuse sisse astuwad, oma tunnistusi ülesnäitama, et nemad ühe sissekutsumise-ringi kõrwa üleskirjutud on.

§ 101. Need ülemal §§ 94 kuni 100 all ülespandud seadmised, ei mõedu mitte Poola kuningriigi kubermangude peale, kus nende asjade poolest üks iseäranis seatud kord peetud saab. (§ 102 täh. 1 ja § 105.)

II. Sissekutsumise arukirjade walmistamisest.

§ 102. Iga aasta akatuses saawad sissekutsumise tar-

wis Söewäekohuse täitmisele, iseäranis sissekutsumise-arukirjad (частные призванные списки) walmistud; kreisi-, maaringi- ehk linna Söewäekohuse asjade komisjionide läbi: nende meeste üle, kes § 95 all nimetud on (iga ringis iseäranis arukiri); Linna- ehk kogoduse-walitsuse läbi aga nende meeste üle kes hingekirjas üleswõetud on ehk hingekirjas peawad üleswõetud saama.

Tähendus 1: Poola kuningriikis saawad sissekutsumise-arukirjad walmistud: Warshau linnas politsei prištawi läbi; teistes kubermango- ja kreislinnades linna ülema ja bürgermeistri läbi; külades külawanema läbi.

Tähendus 2: Uraliski, Kubani ja Terski maakondas saawod sissekutsumise-arukirjad Söewäekohuse all seisawa meeste üle, kreisi- ja maaringi politseikohtute läbi walmistud.

§ 103. Sissekutsumise-arukirjade sees saawad keif mehed ülespandud kes selle aasta sees, mis sissekutsumise aasta ees möödaläks, kaitskümmed aastad wanaks saanud on, ilma nendeta, kes kui Wabalised teenistuse sisse astuwad, selle üle igas ringis, selle järel kuidagi need ülesantud saawad, iseäranis arukirjad peetakse. Ülesandmised saawad Söewäeülemate poolest, kui Wabalised wasta wõetud on, nende linna-, kreisi- ehk maaringi Söewäekohuse asjade komisjionidele teadaantud; nendest wiimistest saawad teadused Wabaliste wastawõtmise üle, selle sissekutsumise-arukirjad teistest kohtutest ehk ükshütest ametipidajatest peetud saawad, nende sissetulemist mööda, nende kohtute ehk ükshü ametipidajate kätte saadetud, selle tallituse all nemad seisawad.

§ 104. Sissekutsumise arukirjade sees saawad, peale seda mis § 99 all seatud, weel ülespandud: selle elokoht kes sissekutsuda on ja keif tähendusel tema pere- ja waranduse asjade üle, mis õigust iseäranis kergituste peale anda wõiks (§§ 45 ja 52).

§ 105. Sissekutsumise-arukirjade põhjaks saawad pandud: a) arukirjad sündind laste üle; b) nende meeste hingekirjad, kes mitte üleswõtmisest kümnema ümberkirjutuse alla wabandud ei olnud; c) aruandmised nende meeste üleswõtmise

ehk mahakustutamise üle, kes hingekirjas ülespandud on, ja igasugused tunnistused, mis hingekirjade täieldamiseks tarwitada võib; d) tunnistused ülesmõtmise üle sissekutsumise-ringide kõrwa ja suusõnalised ülesandmised. Poola kunningriitis saavad sissekutsumise-arukirjad nende raamatude järel valmistud, mis alalise ja tulia ja minia rahwa üle peetakse.

§ 106. Sündimise tunnistuste andmine saab toimetud: a) Ristirahwale — kihelkonna ülema waimolikudest, katoliki preestritest ja kiriko-õpetajadest, Greka-õigensoolise ja teiste Ristiuso tunnistuse kogoduse-liikedele; b) Mahomediuso waimoliko kogodest — Mahomedi-usolistele; c) nendest koh-tudest riigitallituse-jäost, kelle hooleks sündimise-kirjade ja kiriko-raamatute pidamine ja hoidmine Seaduse järel, iga usotunnistuse tarwis, antud on — Juutidele ja meestele teistest usotunnistustest.

§ 107. Arukirjade sees, mis sündimise raamatutest wäljakirjutud saawad, peab keigi nende meesterahwa aru ülespandud olema, kelle kord oma wanuduse-järge mööda Söewäekohuse täitmisele tulla on. Nende arukirjade sees peab ülespandud olema: sissekutsumise all seiswa mehe nimi, sün-dimise kuu ja päaw, nenda kui ka tema isa ristinimi, isanimi ja liignimi; kaso-laste juures aga nende oma ristinimi, ja ema isanimi ja liignimi. Kui need kes sissekutsumise all seisawad surnud on, siis saab se arukirjas tähendud, ka suremise aasta, kuu ja päaw ülespandud. Need arukirjad saawad iga linna ja iga kogoduse tarwis iseäranis tehtud ja nende iga koha kohtute kätte saadetud, kelle kohus sisse-kutsumise arukirjade valmistamine on. (§ 102, täh. 2.) Need arukirjad sündimise raamatute järel peawad, mitte hilje-mine kui 15^{mal} Märrikuu päawal, kus kohus, saadetud olema.

§ 108. Tunnistuste sees üleskirjutamise üle ühe sisse-
hngumise-ringi kõrwa, ja sissekutsumise-arukirjade sees saab wanudus sündimise-tunnistuste ja sündimise-raamatute seest wäljakirjutud arukirjade järel, hingekirjade ja teisie tunnis-

tuste järel, mis Seadust mööda sündimise-tunnistuste asemel võivad olla, ülespandud.

§ 109. Kui keegi, kelle kohas tunnistust oma üleskirjutamise üle ühe sissekutsumise = ringi kõrva (§ 97) wäljwõtta on, selle tunnistuse pärimise juures midagi, mis järel tema wanadus kinnitud saada võiks, ette ei näita ja ülesannab, et tema 19 aastad wana on, siis saab temale se tunnistus antud ja seal se tema wanudus sedamööda tähendud. Kui aga keegi ülesannab, et tema peale 19 aastad wana on, siis saab temale ühe aea peale se tunnistus, ilma wanuduse tähenduseta antud, pärast aga tema wanudus kreisi-, maaringi- ehk linna Söeawäekohuse asjade komisjoni poolest näo järel arwatud, kuidas se selle Seaduse §§ 137, 138 all kinnitud on.

§ 110. Kui wanuduse ülesandmised arukirjade järel, mis sündimise-raamatutest wäljakirjutud on, sündimise-tunnistuste ja hingekirjade ehk teiste tunnistuse = kirjade järel mitte ühte ei lähe, siis saab wanadus kinnitud: Ristirahwa juures ristimise-raamatute järel, teiseusuliste juures hingekirjade järel, kui seal juures midagi ei ole, mis selle kirja õigeks pidamist keelab.

§ 111. Wastorääkimine selle tunnistuse = kirja wasta, mis järel wanudus peab kinnitud saama, võib kas neist kohtutest kelle hooleks sissekutsumise = arukirjade walmistamine ja tunnistuste andmine üleskirjutamise üle, ühe sissekutsumise = ringi kõrva (§ 102 täh. 2) antud on, ehk ka igast teisest inimesest tõstetud saada.

§ 112. Näo järel saab wanudus kinnitud: 1) juhtumiste juures, kus midagi Seaduse järel ustawad tunnistuse = kirja wanuduse üle ei ole; 2) Ristiussolise meeste juures, kelle wanudus üksi hingekirjas tähendud on, selle tähenduse õigeks pidamise wasto aga räägitud on; 3) teige rahwa juures, kes mitte Ristiussko ei ole, kui nende wanuduse = tunnistuse (ka sündimise = tunnistuse) wasta midagi leitakse, mis õigeks pidamist keelab; kui aga wanuduse wahel sündimise =

tunnistuse järel ja hingekirja järel wabet ei ole, siis saab, kui ta selle wasta räägitakse, wanudus nende tunnistusekirjade järel ja mitte näo järel kinnitud.

§ 113. Need kohtud ja üksikud ametiupidajad, kelle hoolets fiskekutsumise-arukirjade walmistamine antud on, (§ 102 ja täh.) peawad iseäranis kirjasi nende meeste üle, kelle wanudus näo järel pidi kinnitud saama (§ 111), mis kirjade sees tähendud saab, mikspärast wanudus mitte nende selletarwis seatud tunnistuse-kirjade järel kinnitud saada ei wöinud. Need, nendest meestest, kes ühegi wanuduse-tunnistuse järel järgmise fiskekutsumise all seista wöiksid, saawad ka fiskekutsumise-arukirjade sees ülespandud.

§ 114. Need mehed, kelle wanudus näo järel kinnitud peab saama, tulewad selletarwis esimese fiskekutsumise aéal, oma ringi fiskekutsumise kohta.

§ 115. Iseäranis fiskekutsumise-arukirjade walmistamine, iga koha tarwis (§ 102) peab 1^{seis} Jüri-kuu pääwaks lõpetud olema. Siis saawad need arukirjad kahels nädaliks kreisi-, maaringi- ja linna Söewäekohuse asjade komissoonides ja kus tarwis linna- ja maakonna-walitsustes igauhe nähtawaks ülesrippitud; need arukirjad aga, mis ühe ehk teise maakogoduse tarwis tehtud on, saawad kogoduse-kokkotelemiste juures ettelõetud.

§ 116. Igauhele on lubatud, kaks nädalid enne seda, kui need arukirjad kreisi-, maaringi- ehk linna-komissoonide ette pandud saawad (§ 118), puuduste ja eksituste üle, mis nende arukirjade sees olla wöiwad, teadust anda. Need teaduseandmised peawad ühe iseäranis raamatu fiske ülespandud ja seitsme pääwa sees, tunnistuse-kirjade, järeлкуulamiste ja teiste nõude läbi seletud ja eksitused mis ehk arukirjade sees on, parandud saama. Puuduste ja eksituste üle iseäranis fiskekutsumise-arukirjade sees mis kreisi-, maaringi- ja linna Söewäekohuse asjade komissoonide poolest (§ 102) walmistud on, saab nende komissoonidele warsti selle siin Seadusejão sees kinnitud kahenädali aea sees, teadust antud.

§ 117. Nende meestele, kes seda siin § 116 all määratud aega wiidawad, saab aga siis luba antud punduste ja eksituste üle sissekutsumise-arukirjade sees, kreisi-, maaringi- ehk linna- Söeawäekohuse asjade komissoonide ees kaebtust tösta, kui nemad tunnistust tua wöiwad, et se määraea wiitmine täielise ja kohto ees maksawa asjade ehk juhtumiste läbi sündinud on. Otsusemõistmine tähendud tunnistuste üle, saab nende komissoonide poolest antud.

§ 118. Need kohtud ja ükssitud ametipidajad, kes ise- äranis sissekutsumise- arukirjasi walmistawad (§ 102 täh.) panewad neid, nenda kui ka arukirjasi nende meeste üle, kelle wanudus näo järel kinnitud on, mitte hiljem kui 1. Pehe-kuu pääwal, nende kreisi-, maaringi ja linna komissoonide ette, kelle tallituse piires nemad on.

III. Ümberkirjutamisest ühe sissekutsumise-ringist teise.

§ 119. Keigil meestel kes Söeawäekohuse all seisawad on õigus, sissekutsumise juures, kas selle ringi sees ettetulla, kus nemad üleskirjutud, ehk kus nendel ehk nende wanematel liikumata warandus on, ehk wiimselt, kus nemad mitte wähem kui kolm kuud enne seda kui nemad oma soowimist seal etteastuda ilmutawad, aset pidanud on. (§ 120.)

§ 120. Need, kes mitte selle ringi sees kus nemad üleskirjutud, waid ühe teise sees oma Söeawäekohuse täitmise pärast etteastuda tahawad, peawad (oma õiguse-tunnistust selle tarwis § 119 järel ettenäidates) selle aasta 15ma Määrikuu pääwast saadik kus nemad sissekutsumise all seisawad, seda oma soowimist ilmutama; ja nimelt peab se sündima: nendest kes hingekirjas üleswöetud on ehk üleswöetud saama peawad — nendaheaste selle kogoduse- ehk linna walitsuse ees, kus nemad etteastuda tahawad, kui ka wanas ringis, kus nemad üleskirjutud on; keik teised annawad seda oma soowimist nende kohtute ees üles, mis ühes ja mis teises ringis sissekutsumise ametid tallitawad. Kui se määratud aeg mööda- läinud on, saawad sesugused soowimised aga siis wastawõe-

tud, kui wiivitus täielise ja kohto ees maksawa asjade ja juhtumiste läbi tulnud on.

§ 121. Nende meeste ümberkirjutamise juures, ühest sissekutsumise=ringist teise, kellel tunnistused oma üleskirjutamise üle ühe sissekutsumise=ringi sisse peawad olema, saab selle mehe tunnistuse=kirja peale kes ümberkirjutud saab, tarwiline tähendus selle kohto poolest tehtud, kelle tallituse=piire sisse teda ümberkirjutud on.

§ 122. Keige nende üle, kes ümberkirjutamise läbi väljastuvad, saab üks iseäranis arukiri peetud, mis iga koha sissekutsumise=arukirja kõrwa pannakse. Teise ringi sissekutsumise arukirjades saawad need mehed iseäranis ülespandud.

IV. Seletustest iseäranis õiguste- ja fergituste-andmise üle, Söewäekohuse täitmise juures.

§ 123. Need mehed, kes aegaandmist õpimise lõpetuse tarwis soowivad, annawad seda kreisi-, maaringi- ehk linna Söewäekohuse asjade komisjionile teada, kus juures nemad selle kooli eestseisuse poolest kelle õpetuse all nemad on, tunnistust toowad et nemad oma õpimist seal edasi peawad, ka on nendel selsamal aeal kohus teada anda, kas nemad liiso järel ehk kui Wabalised oma Söewäekohust täita tahawad.

§ 124. Kes sellepärast aegaandmise soowimist ülesannab, et tema kontrakti järel kui matros, mashina=tallitaja ehk top-pia Weneriigi kaubalaewade peal teenib, peab kas selle kontrakti peakirja ehk üht selle järel tehtud ja kohto poolest õigekstunnistud teist kirja kreisi-, maaringi- ehk linna-Söewäekohuse asjade komisjioni ette panema.

§ 125. Need, §§ 123 ja 124 all tähendud mehed, nenda kui ka need, kes fergitust kodo- ja waranduse tarwituste pärast soowivad, peawad sellest mitte hiljem kui kaks kuud enne sissekutsumise ahtatust, oma kreisi-, maaringi- ehk linna Söewäekohuse asjade komisjionile teadust andma. Pärast seda aega saawad sesugused soowimised aga siis wastowõetud, kui wiivitus täielise ja kohto ees maksawa asjade ja juhtumiste läbi tulnud on.

§ 126. Need, kellel õigus wabandamise peale Sõewäe teenistusest üleühtse, ehk wabandamise peale teenistusest rahoaéal, nenda kui ka need, kellel õigus Alawäe-teenistuseaéalühendamise peale on, panewad oma kreisi-, maaringi- ehk linna-Sõewäekohuse asjade komisssionile ette: esimesed tarwilist tunnistust oma seisuse ja oma ameti üle, mis neile õigust wabandamise peale Sõewäekohusest ehk teenistusest rahoaéal annawad; teised aga tunnistuse-kirja (diplomi) ühe õpetusejärje gradi üle, kooli klassitunnistust ehk koolieestseisuse tunnistust oma täie õpimise lõpetuse ehk wäljakantud läbitatsumise üle.

X. Peatük.

Sissekutsumisest Sõewäekohuse täitusele ja wastawõtmisest teenistuse sisse.

I. Walmistamistest sissekutsumise tarwis.

§ 127. Kui iseäranis sissekutsumise-arukirjad (§ 118) sissetulnud on, siis waatawad kreisi-, maaringi- ja linna-komisssionid neid läbi ja parandawad leitud eeskirju, kas oma poolest, ehk seletust mööda mis nemad selle üle kohaliste kohtute läbi saanud on.

§ 128. Sissetulnud teadaandmistele (§ 123—§ 126) ja sissekutsumise arukirjades ülespandud aruandmistele (§ 104) läbiwaatamise ja kokkoseadmise juures, teewad kreisi-, maaringi- ja linna-komisssionid nendaheaste nende arukirjade kui ka iga koha jaoks iseäranis walmistatud sissekutsumise-arukirjade sees nende, § 95 all tähendatud meeste juures tähendusi selle üle: kellel, nendest selle arukirja sees ülespandud meestest, õigus kergituste peale Sõewäekohuse täitmise juures ja misjulguse kergituse peale on.

§ 129. Pärast iseäranis sissekutsumise-arukirjade läbiwaatamist, walmistawad kreisi-, maaringi- ja linna-komisssionid nendest üleühtsed ringi-arukirjad, wahetegemisega iga üksiku sissekutsumise-ringi wahel, ja panewad iga nende arukirja kõrwa kolm iseäranis arulehte: A — nende meeste üle,

kes selle Seaduse § 158, § 217 ja § 218 järel ilma liisota teenistuse alla minema peavad; B — nende meeste üle, kes endiste sissekutsumiste juures selle ringi sees liisko wõtnud ja tulewa sissekutsumise aeani aega saanud on; C — nende sissekutsumise wanuduses seiswa meeste üle selle ringi sees, kes kui Wabalised teenistuses ja kes weel koolides ja oma soowimist ilmutanud on, oma Söewäekohust kui Wabalised täita. (§ 54.)

§ 130. Kui ringi-arukirjad walmis saanud on, annawad kreisi-, maaringi- ja linna-kommissionid 1^{seta} Heina-kuu pääwaks, kubermango- ehk maakonna Söewäekohuse asjade kommissionide läbi Söea- ja Riigi-seestpidiseasjade Miniisteriumi ette aruandmist nende meeste hulga üle, kes iga ringi sissekutsumise arukirjades ülespandud on, ja üleütlse aruandmist nende meeste hulga üle igas kreisis, kus juures ometigi need kes teiste ringide sisse ümberkirjutud, need kes (§ 129) B ja C all ülespandud ja wiimsetks need mehed, kes § 62 järel Söewäekohuse täitmiseft wabandud on, mitte loetud ei saa.

II. Iga-aastase sissekutsumise-osa jäotuseft.

§ 131. Söea-ministerium jäotab, kui eesfeiswas Seadusejäos tähendud aruandmised sissetulnud on, seda sissekutsumise-osa mis sel aastal üleütlse Söewäe teenistuse sisse wõetud saab, ülfiko kubermangude ja maakondade peale, nende meeste hulka mööda kes sissekutsumise arukirjades ülespandud on. Se kinnitud aastane sissekutsumise-osa iga kubermango ja maakonna jäoks, saab kubermango- ja maakonna-Söewäekohuse asjade kommissionidele teadaantud ja igauhe teaduseks kuulatud.

§ 132. Iga kubermango ja maakonna sissekutsumise-osa jäotamine ülfiko sissekutsumise- ringide peale, sünnib kubermango- ehk maakonna Söewäekohuse asjade kommissioni läbi, selle meestehulga aru mööda, mis iga ringi sissekutsumise-arukirjas ülespandud on. (§ 130.) Mehejäod mis jäo-

tamise juures figinewad saawad mahajäätud, puudus mis seläbi tuleb saab nende ringide peale pandud, kus rohkem fiskekutsumise all seiswaid mehi on, mitte aga enam kui üks mees iga ringi peale; kui ringid ühesugused peaksid olema, saawad puudused nende ringide peale pandud, kus suuremad mehejäod järele jäid.

§ 133. Se kubermango- ja maakonna-kommissionidest tehtud jaotamine fiskekutsumise-ringide peale (§ 132) saab iga kreisi-, maaringi- ja linna-kommissionitele teada antud ja kohaliste zeitungide sees kuulatud.

III. Siskekutsumisest.

§ 134. Siskekutsumise akatuse-pääwaks seadwad kreisi-, maaringi- ja linna-kommissionid ringide järel fiskekutsumise-pääwad ja toimetawad korralist fiskekutsumist seatud pääwaks ja seatud koha peale, nendaheaste nende üle kes fiskekutsumise arukirjas ja arukirja lisades A ja B (§ 129) ülespandud on (wäljawöetud need kes § 135 all tähendud) kui ka nende üle, kelle wanudus näo järel peab kinnitud saama.

§ 135. Ettetulemiseks oma ringi sees, ei saa mitte fiskekutsutud: a) need mehed, kes fiskekutsumise-arukirja tähendust mööda waimoliko seisuse sisse, Greka-öigensolise ehk iga teise Riistiuso tunnistuse järel, astunud on, kui ka Greka-öigensolised salmilauljad; b) mehed kes koolides õpimas ja oma õpimise lõpetuseks aega sanud on, ja c) mehed, kes teenistuse-kontrakti pärast ühe Weneriigi kaubalaewa peal, aega saanud on.

§ 136. Ettetulemise wabandamiseks fiskekutsumise peale, maksawad Seaduse järel: kardetaw ja raske haigus, ja teised käänamata takistused, mis päritud wiisil töekstunnistud saama peawad. Haiguse üle maksab arsti ja politsei tunnistus, ehk kohtades kus arsti ei ole, selle koha waimoliko ülema ja rahokohtomöistija ehk kogoduse wanema tunnistus.

IV. Wanuduse kinnitusest näo järel.

§ 137. Kreisi-, maaringi- ehk linna-kommission alustab kui ühte ringi jõudnud on, oma ametitallitamist sellega,

et nende meeste wanudust näo järel kinnitab, selle juures seda päritud tunnistuse-kirjade järel (§§ 109, 111 ja 112) teha ei wõi.

§ 138. Wanudus näo järel, saab kreisi-, maaringi- ehk linna-kommissionist täides koosolemis kohtolaul, rohkema healte järel kinnitud. Kui komisjoni-liiked ennast ühendada ei wõi, siis saawad wanuduse-kinnitused tubermango- ehk maakonna-kommissioni ette antud, kes, kui seda tarwileks peab, selle mehe teistkorda läbiwaatamist ette wõtta wõib.

§ 139. Needsugused, mitte sissekutsumise = arukirjas ülepandud mehed, kes komisjoni (§ 138) kui sissekutsumise wanuduse sees seiswad mõistetakse, saawad oma kohtas, sissekutsumise-arukirja sisse ülepandud.

V. Wiimasest sissekutsumise = arukirjade läbiwaatamisest ja nendest meestest, kes liisowõtmise all seisawad.

§ 140. Sissekutsumise-arukirjade täieldamiseks waatab kreisi-, maaringi- ehk linna-kommission, arukirjade kui ka lisalehtede A ja B järel need mehed läbi, kes sissekutsumise peale ettetulnud on, sedawiisi et teikide kuuldes need arukirjad ja lisalehed ja lisaleht C, nenda kui ka ülepandud tähendused selle üle etteloetud saawad, kellele nende sissekutsutud meeste seas üks kergitus, misugune ja mikspärast mõistetud on. Keigil sissekutsutud meestel ja teisel rahwal on õigus, nende tähenduste wasta waidlemist tõsta, ja kui komisjon seda wastawaidlemist õigeks leiab, siis saab arukiri selle järel parandud. Selle järel tuleb liisowõtmine, kelle all teik mehed seisawad, kes sissekutsumise = arukirjas ülepandud on, üksi aga need mitte, kes Greka = õigenfolise- ehk ühe teise Kristiuso-tunnistuse waimoliko seisuse sisse astunud on. Need mehed kes lisalehtedes ülepandud, ei seisa mitte liisowõtmise all.

VI. Liisowõtmise korraft.

§ 141. Enne liisowõtmise akatust waatab komisjoni ülem järel, kas nummerdud liiskust ja neid mehi kes sisse-

kutsamise arukirjas ülespandud, ühewõrra on ja teeb iga liiso peale ühe märgi, oma tahtmist mööda. Sellepeale saavad liisud komisjoni ülema ülewaatamise all kokkorullitud, segatnd ja üheise aranis kasti ehk ühe ratta sisse puistatud. Nendele kes liisowõtmisele kutsutud, on luba antud, kokkorullitud liistude järellugemiseks ja segamiseks, enne kui need kasti ehk ratta sisse puistatud saavad oma keskist üht meest walida.

§ 142. Enne liisowõtmist saab, nendasamati liiso läbi, nende linna- ja maakoguduste järg kes selle sissekutsamise ringi kõrwa arwatud, kui ka selle meeste-kogo järg, kes selle sissekutsamise ringi oma alla loetud on, kinnitud. Siis saavad üksikud mehed, seda järke mööda, kuidas nemad sissekutsamise-arukirjas ülespandud on, ettekutsutud. Igaüks kes ettekutsutud, wõtab oma jooks ühe liiso wälja, nende jooks kes mitte ise seal ei ole, saavad numred nende sugulastest, ehk komisjoni ülemast, ehk linnawalitsuse liigetest, ehk wiimseks koguduse-wanemast wõetud. Nummer saab tekitide ees ühest komisjoni liikest ühes selle mehe nimega kes teda ehk kelle jooks teda wõetud ja tema numrega sissekutsamise-arukirjas, täie healega jetteloetud ja komisjoni liikete kätte ülewaatamiseks kui ka merkimiseks liiso oma peal ja sissekutsamise arukirja sees, antud. Ühekorraga saavad ka selle nimi, kes oma liiso wõtnud ja tema nummer sissekutsamise-arukirja sees, liisowõtmise kirja ülespandud. Siis saab se liist oma numrega sellele, kes seda wõtnud, jäädawalt kätteantud.

§ 143. Numrete wõtmine ühe ringi sees saab, kui võimalik, ühel pääwal lõpetud; kui aga mitte ei jõua, pääw pääwa järel lõpuni edasipeetud. Siinjuures on need seadmised tähelepanna: 1) Kast ehk rattas saab ühes kohtas ülespandud, kus tema nähtaw on. 2) Numred saavad igauhe nähes kastist ehk rattast wäljawõetud. 3) Kes ühe liiso wäljawõtub, peab enne kui tema kät kasti ehk ratta sisse pistab oma käewarre küünarnukist saadik paljaks tegema ja oma lahtist kät näitama. 4) Peale selle kes liisko wõtub,

ei tohi ükski kasti ega ratta külge puutuda. 5) Igaüks võtab aga ükskord ühe liiso wälja. Se kes liisko wõtab täidab oma teenistuse kohuse selle numre järel mis tema saanud, ka siis kui tema ühe eksituse läbi enne kui tema järg oli, liiso wäljawõtnud on. 6) Kui liisowõtmine mitte ühe pääwa sees lõpetud ei saa, siis jääb kast ehk ratas nende numretega mis järelejäänud tulewaks pääwaks, mitte teistwiisi kui iga komisjoni-like pitseri all ja wahi all seisma, kes komisjoni poolest selletarwis seatud saab.

VII. Läbiwaatamisest ja wastawõtmisest teenistuse sisse.

§ 144. Pärast liisowõtmist wõtab kreisi-, maaringi- ehk linna komisjion nende meeste läbiwaatamist ette kes Sõewäekohuse täitmisele kutsutud on, ja nende wastawõtmist teenistuse sisse, keda kólwaliseks leitakse. Läbiwaatamise juures, mis § 43 all tähendud seadmiste järel tehtud saab, wõiwad kui komisjioni ülem selle nõus on, ka teised mehed juures olla.

§ 145. Läbiwaatamisest saawad need wabandud, kes ühe kroonoteenistuses seiswa arsti kääst tunnistust ettenäitawad, et nemad oma keha olemise kui ka oma terwise poolest, ilma ühe wigata on, mis wastawõtmist Sõewäe teenistuse sisse keelab.

§ 146. Läbiwaatamise alla saawad keige pealt need mehed pandud, kes lisalehtede A ja B (§ 129) sees ülespandud on, siis need, kellel õigust kergituste peale kodo- ja peretarwituste pärast ei ole, numrete järel mis liisowõtmisekirjas ülespandud on. Kui neid mehi mitte nenda palju ei ole, et se aru täidetud saaks, mis nende üle antud, kes selle ringi sees peawad sissekutsutud saama, siis saawad sellesama korra järel need läbiwaatamise alla pandud, kellel õigus kergituste peale kodo- ja peretarwituste pärast, kolmandema jäotuse järel on, siis need kellel se õigus teise jäotamise ja wiimaks need, kellel se õigus esimese jäotamise järel on, nenda kaua kui nende meeste aru täis saab, mis selle ringi sees rekrutiks päritakse.

§ 147. Need mehed, kes liisowõtmisest osawõtnud on, ja kohto-kuulamise ehk kohto all seisawad saawad läbiwaadatud ja Sõewäe teenistuse tarwis wastawõetud; esimesed warsti siis, kui kohtokuulamine lõpetud, kui se neid mitte kohto alla saatnud ei ole, teised pärast kohtootsuse täitmist, kui nemad selle läbi mitte oma seisuse õigusi ehk keiki iseäranis, oma enese ehk oma seisuse läbi saadud õigusi kautanud ei ole.

§ 148. Kui keegi läbiwaatamise juures etteannab, et temal langetõbi ehk üks teine sala-haigus on, mis Sõewäe teenistuse kandmist keelab, ja kui se etteandmine mitte õige waid waleline olema näitab, siis sadab komisšion teda läbikatsumiseks ligema hospitali, latsareti ehk haigemajasse. Nenda teeb komisšion ka siis, kui arsti mõistmise järel arwata võib, et üks haigus, mis seda, kelle külges se on, keelab Sõewäe teenistuse siisse wastawõetud saada, kas meelega tehtud ehk meelega pakkendud on. Nende ülespidamine keda arstimise alla saadetud on saab läbikatsumise aeal kroono poolest kantud, kui nemad mitte ise ei soowi, ennast haigemajas oma kulo peal ülespidada.

§ 149. Mõistmise juures selle üle, kas se keda läbiwaadatud, Sõewäe teenistuseks kõlwaline on ehk mitte, ei ole komisšionid mitte sunnitud selle arsti arwamise järel käia, kes läbiwaatamist teeb. Nende rahwal kes läbiwaatamise juures on (§ 144), on õigus selle wasta waidlemistõsta kui üks mees mitte kõlwaliseks Sõewäe teenistuse tarwis, mõistetud saab. Sesugused wastawaidlemised saawad kreisi-, maaringi- ehk linna-komisšioni protokollil ülespandud; Kubermango- ehk maakonna-komisšionil on aga nende juhtumiste juures õigus, teistkord läbiwaatamise alla ka neid mehi panna, kelle üle keik komisšion kes neid läbiwaatas, ühel meelel mõistmist annud on.

§ 150. Nende asemel kes 1) mitte kõlwaliseks mõistetud, 2) teistkord läbiwaatamise alla pandud, 3) arstimismajadesse läbikatsumise alla saadetud, 4) mitte siiskutsumise peale ettetulnud ja 5) kohtokuulamise ehk kohto all on, saawad

selle ringi rekruti aru täitmiseks järgmised numred selle korra ja õigusejärje järel wõetud, mis § 146 all ettekirjutud on.

§ 151. Need § 150. 2, 3 ja 4 all tähendud mehed saawad, kui neid teenistuse tarwis kõlwaliseks leitakse, warsti pärast teistkord läbiwaatamist, ehk pärast läbitatsumist, ehk pärast ettetulemist ehk kinniwõtmist, teenistuse alla pandud. Need, keda tähendud, kui ka § 150. 5 all nimetud meeste asemele wõetud on, astuwad — oma liisowõtmise- kirjas ülespandud numrete wastajärge mööda — õiguse sisse, Alawäe teenistusest lahtilastud ja Maakaitsemeeste sekka kirjutud saada, kui need mehed kelle asemele nemad wõetud olid, edaspidi teenistuse sisse astuwad.

§ 152. Need mehed, kes Sõewäe teenistuse tarwis kõlwaliseks leitud, ja selle meeste hulga sisse astunud on, keda ühe ringi seest rekrutiks päritakse, saawad kui teenistuse sisse wastawõetud arwatud ja wastawõtmise-arukirja (применная роспись) ülespandud. Need aga kellel õigus kergituse peale kodu- ja peretarwituste pärast, esimese jäotuse järel on, saawad wastawõtmise-arukirja aga siis ülespandud, kui nende teenistuse sisse wõtmise üle Sõewäe sekka, Sõeaministri ettepanemist mööda, üks iseäranis Keigekõrgemast kinnitud Riiksräati mõistmine wäljatuleb.

§ 153. Wastawõtmise arukirja sisse saawad ühel aéal wastawõetud meeste pärisnimega, lianimega ehk kutsumisenimega, ka keik aruandmised tema teenistuse-kirja (послужной списокъ) walmistamiseks, ülespandud.

§ 154. Pärast meeste wastawõtmise lõpetust alalise Sõewäe teenistuse sisse, loeb kreisi-, maaringi- ehk linna-kommission liisowõtmise-arukirja järel, keik ülejäänud mehed, kes Sõewäetohuse täitusele sissekutsutud olid, Maakaitsewäe sekka, wäljawõetud need, keda nende wäljanäitamise järel sõeariista kandmise tarwis sündsaks ei arwata.

§ 155. Kreisi-, maaringi- ehk linna-kommissioni ametitallitamised saawad pärast sissekutsumist ja wastawõtmist ringide sees, sellega lõpetud, et awalikus koosolemises nende

aru teda teenistuseks alalise Söewäe sekka wastawõetud on, täie healega etteloetud ja needsamad wande-andmisele saadetud saamad. Need mehed, kes alalise Söewäe sekka wastawõetud on, woiwad efiteks, kubermango= ehk maakonna= Söewäekohuse asjade kommissioni mõistmist mööda, kes seal juures õpetuse=kirja järel käib, mis Söea= ja Riigiseestpidiseasjade ministrite poolest ühekoos antakse oma kodomaale lastud saada. Kodomaale lastud rekrutitele saab se aeg määratud milla nemad teenistuse sisse astuma peawad, ja se koht, seal kubermangus kus nemad wastawõetud said, teada antud, kus nemad kokkotulewad.

§ 156. Wandest (§ 145) on need mehed wabadud, kes oma usotunnistuse järel seda mitte sündsaks ei pea; iga sesuguse mehe üle saab wastawõtmise arukirjas tarwiline tähendus tehtud.

§ 147. Mennoniti-usolised woiwad aga iseäranis teenistuste juures hospitalides, Maa= ja Merewäe tööpaiades ehk sellesarnalises kohtades tarwitud saada, ja on seal juures sõeariista kandmisest wabandud. Se seadmine ei möedu aga mitte nende Mennoniti-usoliste peale, kes pärast selle Seaduse andmist ennast selle usofelsti sekka annawad, ehk wõeralt maalt Weneriigi sisse asutawad.

VIII. Nendest meestest, kes sissekutsumise=arukirjades ülespandud ei ole.

§ 158. Kes sissekutsumise wanuduses seiwast meestest (§ 111) sissekutsumise arukirja sees ülespandud ei ole ja sellest selle pääwani kus teised tema wanudused mehed liisko wõttawad, teadust ei anna (§ 142) kaotab oma õiguse liisowõtmise peale ja saab, kui teda kõlwaliseks leitakse, teenistuse alla pandud. Se seadmine ei möedu aga mitte nende meeste peale, kes kreisi=, maaringi= ehk linna-kommissioni mõistmist mööda selle üle täieliku tunnistust ettetoowad, et nende wäljajätmine sissekutsumise=arukirjast ilma nende süüta sündinud on. Nende meestele saab, kui nemad teenis=

tuse tarwis kõlwalised olema näitawad, kohto poolest iseäranis liisowõtmine lubatud (§ 159).

§ 159. Selle mehe ehk nende meeste jäoks, kellele iseäranis liisowõtmine lubatud on, saawad kasti ehk ratta sisse nendapaljo liistusi pandud, kui paljo selle sissekutsumise-ringi sees keige nende jäoks sees olid, kes nendega ühewanudud on (§ 141). Kes sesuguse ehk wähema numre wõtab kui se oli, kellega wastawõtmine alalise Sõewäe teenistuse sisse lõpetud sai (§ 146), saab teenistuse sisse pandud; kes aga ühe kõrgema kui tähendud numre wõtab, saab Maakaitsewäe sekka loetud (§ 144). Igatahes aga saab selle mehe nimi kes üht liisko wõtab, ja selle liiso nummer liisowõtmise-arukirja lõpetuses ülespandud ja liiso peale kirjutud: „Lisaliist“ (жребий дополнительный).

IX. Tunnistuse-kirjadesst Sõewäekohuse täituse üle.

§ 160. Igauhele, kes liisowõtmisest osawõtnud on, aga mitte alalise Sõewäe teenistuse sisse astunud ei ole, saab üks tunnistus selle üle antud, et tema Sõewäekohuse täitmise tarwis ettetulnud on, ja nimelt: 1) Sellele, kes Sõewäe teenistuse tarwis mitte kõlwaliseks leitud ei ole jäädaw tunnistus selle üle, et tema täieste teenistusest wabandud on. 2) Sellele, kes Maakaitsemeeste (ратники ополчения) sekka loetud on, jäädaw tunnistus selle üle, kus sees ka tema liiso-nummer tähendud saab. 3) Need mehed, kellele nende teenistuse sisse astumiseks aega antud on, nenda kui ka need keda teistford läbiwaatamise alla pandud, keda läbikatsumiseks haigemajadesse saadetud ja need kes kohto kuulamise ehk kohto all on, saawad tunnistusi ühe aea peale, kelle sees selgesti tähendud on, mis läbi selle tunnistuse maksoaeg kestab ehk lõpeb.

§ 161. Nende meeste juures, kellel tunnistus nende üleswõtmise üle ühe sissekutsumise-ringi kõrwa (§ 97) peab olema, saab selle tunnistuse peale tarwiline tähendus, nende ettetulemise üle Sõewäekohuse täitmiseks tehtud.

§ 162. Kes üht tunnistust ühe aea peale (§ 160, 3) saanud on, peab, kui selle tunnistuse makso-aeg lõpenud, selle üle oma kreisi-, maaringi- ehk linna-kommissionile teadust andma, et sealt seletust saaks mil ael ja kus kohtas tema oma läbiwaatamise ja teenistuse sisse wastawõtmise tarwis ettetulema peab.

§ 163. Tunnistused ettetulemise üle Söeawäekohuse täitmiseks (§ 160) nenda kui ka üleswõtmise tunnistused tähendustega (§ 161), saawad nendest meestest kes peale sissekutsumise-wanuduse on, iga § 100 all tähendud juhtumiste juures ettenäidatud.

XI. Peatük.

Kulust sissekutsumise ja teenistuse sisse wastawõtmise juures.

§ 164. Sissekutsumise ja wastawõtmise juures teenistuse sisse, saawad alamal nimetud kulud kroono poolest kantud: 1) Sõido-, korteri- ja söömaraha selle ohwitseri tarwis kes komissoni liige on, arstide tarwis (riigi-teenistuse- ja söeawäe tallitusejaoft) ja söeawäe tallitusejaoft saadetud wastawõtja tarwis. 2) Nende riistade tarwis mis nende meeste mõetmiseks ja terwise läbikatsumiseks tarwitakse, kes wastawõtmise all teenistuse sisse setawad. 3) Kreisi-, maaringi- ja linna-kommissionide kantselei-kulud, kulud liiskude ja lastide ehk rataste tarwis ja kulud trükitud sissekutsumise arukirjade lehtede tarwis, mis kogoduse-walitsuste kätte muretsitud saawad.

§ 165. Kulud mis § 164 3 all tähendud, saawad ülepea-summas ühe rubla peale iga rekruuti eest arwatud. Se nenda kinnitud üleüldne summa, mis riigi-renteist wäljamaksetakse, saab tõlise tarwituse järel jägatud: Kubermangude ja maakondade peale — Rahaministri läbi ühes nõus Riigiseestpidiseasjade-ministriga, kreisi-, maaringi- ja linna-kommissionide peale — kubermango- ja maakonna Söeawäekohuse asjade komissoni läbi.

§ 166. Kulud maakonna poolest walitud komisjoni ülema ja komisjoni liikede (kubermangudes kus maataallituse kohtud ei ole — komisjoni ülema ja rahotoimetaja) söido- ja söömaraha tarwis, saawad üleülitsete kubermango maamaksude läbi kaetud. Nende kulude kõrguse kinnitus, nenda kui ka lisaraha toimetamine kantsellei kulu juure, kus seda tarwis on, saawad kreisi-, maaringi- ja linna-komisjionide poolest, maataallituse-kogude ühendamise järel, tehtud; kus aga maataallituse kohtud mitte ei ole, seda korda mööda mis igas ühikus kubermangus maamaksude ja koormate toimetamiseks seatud on.

§ 167. Kreisi-, maaringi- ja linna-komisjionidele antakse korterid kroono- ehk kogoduse majades. Kui sesuguse majade sees aset leida ei wõi, siis saawad kulud korteri-üüri, kui ka tarwilise majaasjade, kütuse ja walgustuse tarwis, üleülitsete maamaksude juure pandud.

§ 168. Poola kuningriigi kubermangudes saawad need § 166 ja 167 all tähendud kulud kroono poolest kantud.

§ 169. Sõewäekohuse täitmise tarwis sissekutsutud mehed peawad oma ringi sissekutsumise kohta, korralises riides ja jalakattes tulema ja ennast oma kulu peal ülespidama, nenda kama kui nemad teenistuse sisse wastawõetud saawad.

§ 170. Kroono-palga maksmine nende meestele, kes alalise Sõewäe teenistuse sisse astunud on, alfab sel pääwal peale, kui nemad kokkologumise kohtade peale tulewad (§ 155). Nende meestele, kes sissekutsumise kohast Sõewäe sekka seatud saawad, saab nende kinnitud palk sellest pääwast arwatud, kui neid teenistuse sisse wastawõeti.

XII. Peatük.

W a b a l i s t e f t.

I. Nendest, kes kui Wabalised Maawäe sekka astuwad.

§ 171. Need, kes kui Wabalised Maawäe sekka astuda tahawad, peawad alamal nimetud seadmised täitma. Nemad peawad: 1) Mitte wähem kui seitseteistkümmed aastad wa-

nad olema ja kui nemad mitte täiealised ei ole oma wane-
mate, wöörmündrite ehk eestseisjate kääst tunnistust tooma,
et need, nende Söewäe teenistuse sisse astumist, kui Waba-
lised — lubawad. 2) Terwise ja iholiko olemise poolest
nenda olema, kuidas seda wastawötmisses Söewäe teenistuse
sisse päritakse. 3) tunnistust ettepanema, et nemad läbikat-
sumist, pärast täielist õpimist ühtes esimese ehk teise jäotuse
sisse arwatud suurekoolis, mis § 53 lisakirja sees nimetud
on, ehk kuudes klassis ühes gümnaasius, ehk realkoolis, ehk
teise jäotuse sisse arwatud waimolikus seminaris, ehk wiimaks
üht iseäranis läbikatsumist selle programmi järel, mis ühen-
duse järel Söeaministri ja Rahwaõpetuse-ministri wahel,
antud saab — wäljakannud on.

§ 172. Kui Wabalised ei saa mitte wastawöetud :
a) need, kes kriminal-kohto all ehk kohto-kuulamise all seisawad;
b) need kes kohtomõistmist mööda ühe nuhtluse alla pandud
on, mis nende õigust riigiteenistuse sisse astuda, kaotab, ja
c) need, kes kohto poolest warguse ehk pettuse süüaluseks
leitud on. Selle kinnituseks, et sejugust aurikkumist mitte ei
ole, saab nende kääst, kes kui Wabalised teenistuse sisse
astuda tahawad, üks käekiri wöetud.

§ 173. Wabalised saawad, oma õpetusejärge mööda
kolme jäotuse alla arwatud, ja peawad alalise Söewäe seas
teenima: 1) Need kes läbikatsumist esimese jäotuse suurekooli
täielise õpimise järel wäljakannud on, kolm kuud. 2) Need,
kes läbikatsumist teise jäotuse koolide täielise õpimise järel
(§ 171 3) ülemal tähendud piire sees, wäljakannud on,
kuus kuud. 3) Need, kes läbikatsumist selle iseäranis
programmi järel, mis Söea- ja Rahwaõpetuse-ministeriumi
poolest üheskoos antud saab, wäljakannud on, kaks aastad.
Pärast nende teenistuseaegade wäljateenimist wöiwad Waba-
lised alama nime all, kui ka need kes ohwitseriks tõstetud
on, rahoaal kas oma alateenistust edasipidada, ehk ennast
ka Lisawäe sekka lugeda lasta, kelle sekka nemad üheksa
aastad jääwad. Edasiteenistuse pärast söeaaal saab

Wabaliste kohta se üleüldne, § 20 all seletud seadmine kinnipeetud.

§ 174. Wabalised saavad läbi aasta teenistuse sisse wastawõetud. Teenistuse aeg saab neile 1^{sest} nende sisseastumise järel tulewa kuu pääwast arwatud.

§ 175. Wabalised saavad aga selle wäeteenistuse sisse iga Söewäejägede juures wastawõetud, kus Seaduse järel Wabalisi tarwitakse. Söewäejääd kelle seas nemad teenida tahawad, otsiwad Wabalised oma tahtmist mööda wälja, ikka aga selle piire sees, et Wabaliste hulk ühe Söewäejäo sees mitte suurem ei pea olema, kui Söeaministri poolest seatud on. Söea-aéal astuwad Wabalised efiteks selle Söewäe sekka, mis nende kohas seisab.

Tä h e n d u s: Wabalistele kellel wetskeri amet on, saab luba antud, Söewäe seas wetskeri ametis teenida.

§ 176. Wabalised muretsewad, kui nemad Gardi- ehk Hobosewäe sekka astuwad, ise oma ülespidamise ette; teiste Söewäejägede sees wöiwad nemad kroono ülespidamise peal teenida, kui nemad mitte ise oma soowimist, ennast oma kulu peal ülespidada, ei ilmuta.

§ 177. Wabalistele, kes oma kulu peal teeniwad, saab õigus antud, peale laagri-õpetuseaea oma iseäranis korterides elada; ometigi wöib üksiko Söewäejägede ülema arwamist mööda se õigus nende Wabaliste kääst wõetud saada, kes iseäranis ülewaatamise-tarwilised näitawad.

§ 178. Wabalised astuwad kui alamad teenistuse sisse ja täidawad seda kui alamad wäeteeniad, kes sissekutsumist mööda sisseastunud on, ometigi wöiwad neile mõned kergitused lubatud saada, mis Söeaministeriumi poolest kinnitud saawad.

§ 179. Wabalistele saab wahetegemiseks nendest, kes sissekutsumist mööda teenistuse sisse astunud on, üks iseäranis wäljaspidine täht oma riete külges antud, mis neile teenistuse poolest midagi õigust ei anna.

§ 180. Wabalised saawad, kui nemad kinnitud läbikat-

sumist väljakannud on ja nende ligemad ülemad neid selle vääriliseks peavad, tõstetud: unterohwiteriks: Wabalised esimese jäotuse seest (§ 173) kui nemad üks kuud, teise jäotuse seest, kui nemad neli kuud, kolmandema jäotuse seest, kui nemad üks aasta kui alamad teeninud on; ohwiteriks: Wabalised esimese jäotuse seest, kui nemad kolm kuud, teise jäotuse seest, kui nemad kuus kuud, kolmandema jäotuse seest, kui nemad kolm aastad alama nime all teeninud on. Tõstmiseks ohwiteri nime alla on peale seda keige Wabaliste kohta, ka esimese jäolised ei ole väljaõuetud, päritud, et nemad keigewähemast ühe laagri-õpetuse-aea läbikäinud on.

§ 181. Ohwiteridele Wabaliste seasti, kes § 173 järel kolmandema jäotuse sisse arwatud on, se on, need kes läbikatsumist iseäranis programmi järel väljakannud (§ 173 3) saavad need seijuse-õigused mis ohwiteriseisusega ühendud, kui ka õigused riigiteenistuse peale, aga siis antud, kui nemad keigewähemast kolm aastad ohwiteri nime all Sõewäe seas teeninud on.

§ 182. Wabalised võivad aea peale neljast kuust saadit väljalastud saada. Se aeg mis nemad luba peal väljas olnud on, saab nendahaaste nende teenistuse aeast Alawäe seas ülepea, kui ka sellest aeast mis tõstmiseks unterohwiteriks ehk ohwiteriks päritakse, mahaarwatud.

§ 183. Kaswanditud Keisri-Majestäti pashikooli iseäranis jägudes, kui ka alamal nimetud sõewäe koolides: Salawäe koolis, Nikolai-hobosewäe-, Nikolai-insheneri-, Mihaili-suuretüki- ja sõewäe-maamõetja koolis, saavad Sõewäekohuse täitmise pärast kui Wabalised arwatud ja arutegemise juures nende üle saab selle korra järel tehtud, mis § 103 all tähendud on. Nende koolide kaswanditud, kes kui ohwiterid ehk kui alamad wäeteeniad väljalastud saavad, saab nende õpimise aeg tähendud sõewäe koolides ja pashi-kooli iseäranis jägudes üleühtse teenistuseaea kõrwa arwatud; selle wasta on nende kohus iga kooliõpimise-aasta eest poolteist aastad Alawäe teenistuse sisse jääda. Teenis-

tuseaead saamad arvatud: üleühtse teenistuse aeg selle kuu 1st pääwast, mis selle järel tuli, kui nemad kooli sisse astusid, Alawäe teenistuse aeg aga selle kuu 1. pääwast mis selle järel tuli, kui nemad koolist väljaastusid.

§ 184. Need kaswandikud § 183 all tähendud koolidest, kes enne täielist kooliõpimist ühest ehk teisest jäöst väljalastud saamad, peawad ka iga kooliaasta wasta poolteistaastad Söewäe alateenistuse sisse jääma. Ohwitseriks ei saa nemad ial enne tõstetud, kui aga pärast ühe aasta teenistust Söewäe seas.

§ 185. Nende meestele, kes oma õpetust kroono kulo peale ühes riigikoolis saanud on, ei ole mitte keelatud, oma Söewäekohust kui Wabalised täita. Iga tahes täidawad nemad oma sunnitud teenistust riigitallituse jäös, wast pärast oma, selle Seaduse sees kinnitud alateenistuse aega Söewäe seas.

II. Wabalistest Merewäe teenistuses.

§ 186. Sisseastumiseks Laewawäe sekka, kui Wabaline, päritakse peale nende seadumiste mis §§ 171 ja 172 tähendud on, weel üht läbikatsumise wäljakandmist nende teaduste sees, Merewäetallituse-jäüsti tehtud korra ja programmi järel, mis nende Laewawäe teenistuse isejägude juures tarwis on, mis peale Wabaline heita tahab.

§ 187. Wabalised Laewawäe seas, peawad kaks aastad alateenistuse sisse ja wiis aastad Lisawäe kirja jääma.

§ 188. Wabalised saamad läbi aasta Laewawäe teenistuse sisse wastawõetud. Teenistuse-aeg saab neile § 174 järel arwatud.

§ 189. Wabalised saamad teenistuse sees — nendaheaste Laewawäe seas üleühtse, kui ka isejägude sees — kui junkerid arwatud. Wabalised wõiwad seda teenistusejagu, mis peale heita tahawad, oma tahtmist mööda wäljaotsida, ometigi selle piire sees, et nende hulk iga jäo sees, mitte rohkem ei ole, kui Merewäeministeriumi poolest kinnitud on.

§ 190. Et gardemariniks ehk konduktoriks tõstetud wõiks saada, peawad Wabalised kinnitud läbikatsumist wäljakandma ja feigewähemast ühe tuckuuse laewasõido juures olnud olema. Tõstmise juures esimese ohwitseri nime peale saab teenistuse = wanuduse aeg sellestpääwast arwatud, kus need pärimised täidetud olid, mis Merewäeministeriumi poolest selletarwis tehtud on, kus juures teenistus gardemarini ja konduktori nime all sellest pääwast arwatud saab, kus need alateenistuse aead lõpetud said, mis § 173 all seatud on. Kui aga wiimne läbikatsumine mis ohwitseriks tõstmise tarwis päritakse, Wabalise oma süü läbi mite õigel ael wäljakantud ei saa, siis saab teenistuse = wanuduse aeg sest pääwast arwatud, kus läbikatsumine wäljakantud sai.

§ 191 Et Lisawäe aruliseks lugemise juures gardemariniks ehk konduktoriks tõstetud wõiks saada, peawad Wabalised seda läbikatsumist wäljakandma, mis selle tarwis seatud on.

§ 192. Wabalised Laewawäe teenistuses, kes pärast oma kaheaastast teenistust seda § 190 all tähendud läbikatsumist mitte wälja ei kanna, saawad aea peale mis § 173 all kinnitud, ja kellest se aeg mis nemad Laewawäe seas teeninud on, mahaarwatakse, kui unterohwitserid Maawäelisaawäe sekka loetud. Sesuguse meestele ei ole mitte keelatud, oma alateenistust unterohwitseri nime all ka Laewawäe peal edaspidada, kui nemad seda soowiwad ja nende ülemad neid teenistuse sees tarwiliseks arwawad; kui seda ei ole, siis on neile lubatud oma alalist teenistust Maawäe seas edaspidada, selle seaduse järel mis Wabaliste kohta Maawäe seas, kinnitud on.

§ 193. Wabalistele Laewawäe teenistuses on lubatud, oma korteri sees elada. Laewasõido ael saawad nemad seaduse järel Laewawäe palga ja nendakaua kui neid gardemariniks ehk konduktoriks tõstetakse, kroono riided.

§ 194. Peale nende seadmiste mis ülemal § 186 ja järgmeste all Wabaliste üle Laewawäe teenistuses, tähendud

on, saavad nende kohta ka need seadmised mis §§ 20, 181 ja 182 all tähendud on, arvatud.

§ 195. Kaswanditud merewäe-koolis, merewäe ameti-koolis (техническое училище морского ведомства) ja Nikolajewi kooli junkeri-jäguades, nenda kui ka laewapoißid õpetuse-laewade peal ja koolides (юнга на учебных кораблях и школах) saavad oma Sõewäekohuse täitmise pärast kui Wabalised Laewawäe teenistuses arvatud ja arutegemise juures nende üle, saavad need seadmised tähelepandud, mis § 103 all tähendud on.

§ 196. Kaswanditud nendest koolidest mis § 195 all nimetud, nenda kui ka Wabalised, kes nende koolide jägudest läbitäinud, nenda kui ka Nikolajewi kooli junkeri-jägudest, kui ka üleühtse keit Wabalised, kes kroono abiga meremeeste õpetust saanud on, peavad pärast oma tõstmist gardemariniks eht konduktoriks iga õpetuse-aasta eest, mis nemad kolis oluud, poolteist aastad Alawäe teenistuse sisse jääma. Laewapoißid (юнга) seisawad kümme aastad Alateenistuses, ja saavad pärast seda Maatantsuwäe sekka loetud. Tähendud aeg saab arvatud: Laewapoißitele, kes enne täis seitsmeteistkümnest eloaastad koolist wälja lastud on — sellest wanudusest; nende laewaõpiatele kes pärast seitsmeteistkümne eloaastad wäljalastud on — wäljalastmise pääwast.

XIII. Peatük.

Kaebtustest Sõewäekohuse asjade pärast.

§ 197. Sõewäekohuse asjade kohtute tallitamiste ja seadmiste üle võib, alamal määratud aegasi tähelepannes, (§§ 201, 205 ja 211) suusõnaga ja kirja läbi kaebtust teha.

§ 198. Kaebtused suusõnaga saavad kohtutest, kelle hooleks se antud, iseäranis raamatutes ülespandud. Kaebtuse ülesandmise juures wõiwad keigesugused tunnistuse asjad (документы) õiguse seletuseks ettepannud saada.

199. Sellele kes kaebtust tõstnud, peab, kui tema seda pärib, selle üle et kaebtus wastawõetud on, üks täht antud saama.

§ 200. Otsuseandmise wiivitus kaebtuste peale ei pea Sõewäekohuse asjade komissoonide tallitamisi sissekutsumise ja teenistuse sisse wastawõtmise üle, mitte kinni.

§ 201. Kaebtused nende kohtute ja üffiko ametipidajate üle, kes iseäranis sissekutsumise-aru kirjad walmistawad, ekstituste üle mis nende kirjade sees oleks, wõiwad kahe nädali sees, wiimsest pääwast, mis § 118 all nende sissekutsumise-aru kirjade ettepanemiseks määratud on, ülesantud saada.

§ 202. Ülemal § 201 all tähendud kaebtused wõiwad kas otsekohe kreisi-, maaringi- ehk linna Sõewäekohuse asjade komissooni ette ehk nende kohtute ehk üffiko ametipidajate ette toodud saada, kes need iseäranis sissekutsumise-aru kirjad walmistawad (§ 102), kelle kohus on, kaebtusi aeawiitmata, kus õigus, saata.

§ 203. Kreisi-, maaringi- ehk linna komissoon katsub oma esimeses koosolemises kaebtused läbi, seda järge mööda kuida need sissetulnud on. Kui ühe kaebtuse asja pärast tarwis olema leitakse, koha peal seletust nõnda, siis saadab komissoon ühe oma liigetest selletarwis senna.

§ 204. Otsuseandmine kaebtuse peale, peab kahe nädali sees, sellest pääwast arwatud kus se kohtu ette pandud on, tehtud ja kolme pääwa sees kaebajale kuulatud saama. Kaebaja pärimise peale saab temale protokoll-kiri antud.

§ 205. Kaebtused kreisi-, maaringi- ehk linna komissoonide mõistmiste üle, nendeheaste ekstituste pärast sissekutsumise-aru kirjade sees, kui ka kergituste kinnituse, wanurduse kinnituse üle näo järel ja teenistuse sisse kõlbamise pärast, on nelja nädali sees, mõistmise kuulutuse pääwast arwatud, kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komissooni ees ülesanda.

§ 206. Kaebtused mis kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komissooni ees ülesantud saawad, on

selle kreisi-, maaringi- ehk linna komisssiooni jures sisseanda, selle wasta need tõstetud on. Tähendud komisssiooni kohus on, seitsme pääwa sees pärast kaebtuse wastawõtmist, seda kuhu õigus, jaata, ühekoos selle kaebtuse asja komisssiooni protokoll-kirjaga ja tarwilise aruandmiste ja seletustega.

§ 207. Kui kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komisssion kaebtust effituse üle sissekutsumise-arukirja sees õtgeks leiab, annab tema seda kreisi-, maaringi- ehk ltnna-komisssionile, tarwiliseks uendamiseks sissekutsumise-arukirja sees, teada.

§ 208. Kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komisssioni kohus on, iga meest les üht kaebtust selle üle ettetoob, et tema oma läbiwaatamine kõlbuse päwast teenistuse sisse, ehk wanuduse kinnituse pärast näo järel, mitte õigeste tehtud ei ole, teistkord läbiwaatamise alla panna. Kaebtuste peale, mis teiste läbi tõstetud saawad, saab teistkord läbiwaatamine üksi siis ettewõetud, kui komisssion seda tarwiliseks arwab.

§ 209. Kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komisssioni otsuseandmised kaebtuste peale mis nende ees ülesantud on, saawad kaebajatele seitsme pääwa sees, otsusemõistmise päwast arwatud, kuulatud.

§ 210. Kubermango- ehk maakonna Sõewäekohuse asjade komisssioni otsuseandmised kaebtuste peale effituste üle sissekutsumise-arukirjade sees, ja wanuduse kinnituse üle näo järel, on wiimased, ja ei wõi mitte enam ülema kohto ette toodud saada.

§ 211. Kubermango- ehk maakonna komisssionide otsuseandmise wasta, kaebtuste peale wigalise kergituse-mõistmise üle ja meeste läbiwaatamise üle teenistuse sisse kõlbamise pärast, on lubatud, kahe kuu aea sees otsuseandmise kuulutuse päwast arwatud, Seadaja Senati ees (1-ses departamentis) kaebtust tõsta. Need kaebtused saawad selle komisssiooni juures, kes seda otsust mõistnud on, sisseantud, selle kohus on, neid oma protokoll-kirjaga ja tarwiliste aru-

andmiste ja selletustega, seitsme pääwa sees pärast kaebtuse wastawõtmist, Senati ette panna.

XIV. Peatük.

Nuhtlustest Söeawäekohuse Seaduse üleastumise pärast,

§ 212. Mehed, kelle kohus on, ennast fisissekutsumise-ringide kõrwa ülespanna lasta (§§ 95 ja 97) langewad, kui nemad seda mitte selle aasta sees kus nemad peale katkstumend aastad wanaks saawad, ei täida: ühe raha trahwi alla mitte rohkem kui sada rubla.

§ 213. Need, kes oma süü läbi mitte fisissekutsumise-arukirjas üleswõetud ei ole ja kes selle pärast, § 158 järel, panemise all Söeawäe teenistuse fisisse, liisowõtmise õiguse kaotamisega seisawad, aga — ilma et ise enesele wigadust teinud oleksid — teenistuse tarwis mitte kõlwaliseks ei leita, saawad: wangi panemise alla wangihooones riigitallituse-jäost, kabe kuu peale neljast kuust saadik, ehk kinnipanemise (apocz) alla, feigerohkem kolmeks kuuks, pandud.

§ 214. Need, kes oma wõetud liisonumre järel fisissekutsumise all alalise Söeawäe sekka seisawad, aga ilma wabandawa asjata määratud aeaks nende läbiwaatamise tarwis, (§ 144), mitte ettetulnud ei ole, saawad peale selle, et kõlwalised Söeawäe teenistuse fisisse pannakse: kinnipandud, feigerohkem kolmeks kuuks.

§ 215. Need, kes läbiwaatamise jures üht sala-haigust etteannawad, mis neid Söeawäe teenistusest keelab, langewad, kui nende etteandmine läbikatsumist mööda haigemajas, waleks leitakse, kui nemad teenistuse fisisse pandud on: ühe teenistuse-karistuse alla oma ülemate mõistmist mööda.

§ 216. Need, kes Alawäe sekka wastawõetud on (§ 155) ehk oma liisonumre järel selle fisisse astuma peaksid, langewad, kui nemad ilma wabandawa asjata määratud aeal mitte tee-

nistusele ei tule: nende nuhtluste alla mis Söeawäe-seaduse § 146 all selle üle finnitud on.

§ 217. Kes midagi pettust teeb, ennast sellel läbi Söeawäe teenistusest peasta ehk miski kergituse osaliseks teha tah-tes, mis peale temal õigus ei ole, langeb pärast seda kui tema Söeawäe teenistuse sisse pandud on: ükshulkt wangi-panemise alla Söeawäe wangihoores, nelja kuu ja kahe nä-dali peale, kuuest kuust saadik.

§ 218. Sellesama, § 217 all finnitud nuhtluse alla langewad, nendasamati pärast kui neid Söeawäe teenistuse sisse pandud on, ka need, kes ennast Söeawäe teenistusest peasta tahtes, omale ise ehk teiste abiga, wigadusi ehk haa-wast teewad, ehk mistil wiisil oma terwist rikuwad.

§ 219. Nende meeste teenistuse aead, kes mitte seatud aeal (§ 216) ettetulnud ei ole ja selle läbi hiljemi teenistuse sisse astuwad, kui nende ühealalise-meestele seatud on (§ 155) saawad arwatud: Nendele, kes esimese poole aasta sees tee-nistuse sisse wastawõetud saawad, 1st Heina-kuu pääwast sellel aastal; nendele kes teisel aasta-poolel wastawõetud saawad, 1st järgmise aasta Määri-kuu pääwast.

§ 220. Need mehed kes §§ 216 ja 217 all tähendud on, langewad, kui nemad Söeawäe teenistuse tarwis kolwa-liseks leitud ei saa ehk pärast oma kolmekümneneljäandemad eloaastad ülesleitakse: wangipanemise alla ühes wangihoores riigitallituse jäost, ja nimelt: a) need mehed kes § 216 all tähendud ühe aea peale neljast kuust kahesast kuust saadik, ja b) need mehed kes § 217 all tähendud ühe aea peale kahesast kuust ühe aasta ja nelja kuust saadik.

§ 221. Need, kes süüaluseks leitakse ühte teist tema tahtmise ehk tema luba peale wigaliseks teinud ehk wigaliseks-tegiale selle juures abiks olnud olema, selle tahtmisega, teda wastawõtmisest Söeawäe teenistuse sisse peasta, langewad: wangipanemise alla wangihoores riigitallituse-jäost ühe aea peale kahesast kuust ühe aasta ja nelja kuust saadik. Need kes üht teist, sellesuguse tahtmisega, aga ilma tema tahtmise ja

lubata wigalifeks teewad, langewad: nende nuhtluste alla, mis nuhtluse seaduste sees meelega tehtud wigaduste, haawade ja hädade pärast kinnitud on.

§ 222. Kohto kuulamised teiste wigalifeks tegemise üle, saawad ka siis ettewõetud, kui need kellele wigadust eht teistwiisi terwise rikkumist tehtud, selle üle kaebtust ei tõsta.

§ 223. Need, kes teistele nõu annawad, ennast selle Seaduse läbi antud kohuse eest kõrwale hoida, nenda ka abitegiad ja nende peitjad, kes ennast Sõewäekohuse täitmise eest kõrwale hoidwad, langewad: nuhtluste alla, mis üleühtse Seaduste sees kurjategemise-osalõtjate kohta, kinnitud on, kus juures igatahes need ülemaal kinnitud nuhtlused mõeduwad, mis mitte panemisega Sõewäe teenistuse sisse, ühendud ei ole.

§ 224. Meeste peale, kes ennast Sõewäekohuse täitmisest kõrwale hoidnud on, ei mõedu mitte need seadmised, mis ühe asja kustumist, kawa aea pärast lubawad.

Allakirjutud: Riikraati ülem:

Konstantin.

Lisakiri Sõewäekohuse Seaduse

§ 53 kõrwa.

Koolide aru ja nende jäotus selle tarwis, kuidas se Sõewäekohuse täitmise peale mõedub.

I. jäotus. Suured koolid.

1) Greka-õigeusolise waimoliko asjade tallituse-jäos: Waimolikud akademiid.

2) Rahwaõpetuse-ministeriumi tallituse-jäos: Uniwersitätid; Keiserlik sündindasjade- ja keeled kool Peterburgis; Aujärjepäria Nikolai litseum Mosko linnas (kaswandikude

heaks kes täie uniwersitāti õpetuse-järges on); Demidowi seaduse-litseum Jaroslawis ja würst Besborodko seaduse-litseum Meshini linnas; Sasarewi Homikomaa-keelede kool Moskus (nende õpiate heaks, kes keelede tarwis seatud jägudest läbitäinud on). Põlloharimise- ja metsateaduste kool Ne-Aleksandria linnas; Lojustearsti-koolid Kasani, Karkowi ja Tartu linnas.

3) Keisrikoja-ministeriumi tallituse-jäos: Keiserlik kunsti-akademi (nende heaks, kes ühegiis kunsti jäos 1-se ehk 2-se gradi saanud on).

4) Väljaspidiseasjade-ministeriumi tallituse-jäos: Homikomaa keelede teaduste jägu Väljaspidiseasjade-ministeriumi Ašia departamentis.

5) Rahaministeriumis: Mäemeestekool; Peterburgi ameti-kool; Riia ametikool (Polytechnicum).

6) Sõeaministeriumi tallituse-jäos: Peterburgi arsti- ja weltskeri akademi (keikis jäotustes); Sõeseaduse kool Peterburgis.

7) Riigiseestpidiseasjade-ministeriumi tallituse-jäos: Ehituse kool Peterburgis; Rooma-katoliki waimolik akademi Peterburgis; Keiserliko-Wene mängoseltsi konserwatorium (laulo- ja mängokool) Peterburgis, (nende heaks, kellel õpetuse-tunnistuse kirjad — diplomid — on).

8) Seaduseministeriumi tallituse jäos: Keiserlik seaduse-kool; Konstantinowi maamõetja-kool.

9) Riigimõisjade-ministeriumi tallituse-jäos: Põlloharimise- ja metsateaduste akademi Petrowski, Mosko linna juures; Peterburgi põlloharimise kool.

10) Teedeehitamise-ministeriumi tallituse-jäos: Tee-ehituse inseneri kool.

11) Keisripraua Maria asutuste tallituse-jäos: Keiserlik Aleksander-litseum Peterburgis; Keiserlik Mosko ameti-kool (nende heaks kes täielisist õpimisist lõpetanud on).

II. jäotus. Reikmised koolid.

1) Grefa = õigenfolise waimolikko asjade tallituse-jäos: Waimolikud seminarid (nende heaks, kes teigewähemast teise jäo õpimist täieste lõpetanud on).

2) Rahwaõpetuse-ministeriumi tallituse-jäos: Gümnaasiumid, nende seas Keiserliko inimesearmastuse-seltsi gümnaasium (nende heaks, kes teigewähemast kuendema jäo täielist õpimist lõpetanud on); Aleksandri-kool Nishni = Nowgorodi linnas; Pasarewi Homikomaa keelede kool (nende heaks, kes üleühtse jägude õpimist lõpetanud on); Toompea ja Ritteri kool Tallinas; Paul Galagani kollegium Kiewis; koolid wõera-ma usotunnistuse kirikute juures, Peterburgis Petri-, Anna-, ja Kalwiniusolise kiriko juures, ja Moskos Luteruse = usolise Petri- ja Pauli-kirikko juures; Nujärjepäria Nikolai litseum Moskos (nende heaks kes gümnaasiumi õpimist lõpetanud on); gümnaasid, mis ilma kroono abita ülespeetakse; real = koolid seitsme ja kuu jäoga; kõrgem ametikool Lodzi linnas; kauba-aemise kool Odesa linnas; need koolid mis Seaduste järel 31-sest Lehekuu pääwast 1872 linnakoolmeistrite kaswatuselks seatud on,

3) Keisrikkoja = ministeriumi tallituse = jäos: Keiserlik kunst-akademi (nende heaks kes 3-ma gradi õsaliseks arwatud ja jäotamata künstlerite heaks igast kunsti jäost); maleri-, kujoraiuja- ja ehituse kool Mosko kunsti-seltsi juures.

4) Rahaministeriumi tallituse-jäos: Mosko kauba-aemise-teaduste akademi; Urali mäemeeste kool Zekaterinenburgi linnas; meresõido kooli jäod 2-sest ja 3-mast korrast, mis Seaduse järel 27-mast Jaani-kuu pääwast 1867 seatud on.

5) Sõeaministeriumi tallituse-jäos: Keisri = Majestäti paashi-kool (nende heaks, kes õpimist üleühtse jägudes lõpetanud on); Soomemaa kadetti-kool (nende heaks, kes õpimist üleühtse jägudes lõpetanud on); Sõeawäe-gümnaasiumid (nende heaks, kes teigewähemast õpimist kuues jäos lõpetanud on); koolmeistri seminar Mosko linnas; Suuretüki-wäe tallituse jäost: pyrotehnika- ja tehnika koolid.

6) Merewäeministeriumi tallituse-jäos: Merekool Peterburgis (nende heaks, kes üleühtse jägudest läbitäinud on); Mere-ameti kool Kronstadtis (nende heaks, kes üleühtse jägudest läbitäinud on).

7) Riigiseestpidiseasjade - ministeriumi tallituse-jäos: Waimolitud seminarid: Rooma-katoliki ja Armeni-gregoriani seminarid; Keiserliko-Wene mängoseltsi konserwatorid (nende heaks kes tunnistust saanud on).

8) Seaduse-ministeriumi tallituse-jäos: Maamöetja kool.

9) Keisripraua Maria asutuste tallituse-jäos: Nikolai waestelaste kool Gatshinas; kaubaeamise koolid Peterburgis ja Moskos.

III. jäotus. Alamad koolid.

1) Rahwaõpetuse - ministeriumi tallituse - jäos: Linnakoolid; kreis-koolid ja nende sarnalised koolid Doni Söewäe maal; Riigivalitsuse polest ülespeetud seminarid rahwakoolmeistrite kaswatamiseks, nende sekka arwatud ka koolmeistri-seminarid Warschau- ja Tartu õpetuse-ringis ja koolmeistre-koolid Uhwas ja Simferopolis; Katarina koolmeistri-kool Tambowis; maakondade koolmeistri-seminarid, kellel seesama õpetuse-plan kui riigivalitsuse koolmeistri-seminaridel on ja kes ka mõnest nende õigustest osa saawad; kahejäoga külakoolid, mis Rahwaõpetuse-ministeriumi läbi rahwatama ja mitme kreisi keskkohtas seisawa külade sees asutud on.

2) Keisrikoja-ministeriumi tallituse-jäos: Keisrikoja lauljate kool; näidomängo kolid Peterburgis ja Moskos.

3) Rahaministeriumi tallituse-jäos: Strogonowi ameti ja zeikendamise kool Moskos; Peterburgi kulla- ja hõbedakatsumise kool; Aleksandre ameti kool Tsherepowetši linnas; mäemeeste kool Wisstohanski linnas; mäemeeste koolid Sektaterinenburgis, Slatoustis ja Kuschwinski, Bogoslawski ja Wolkinski mäewärtide juures; meresõido koolijäod 1sest korrast; meresõidujägu Libau progümnaasiumis; laemasõido koolid Remi ja Archangli linnas.

4) Sõeaministeriumi tallitusejões: Sõeawäe progümnaasiumid; sõeariista-koolid Tuula ja Ishewi linnas; Sõeawäe weltskeri koolid.

5) Merewäeministeriumi tallituse-jões: Weltskeri koolid.

6) Riigiseestpidiseasjade ministeriumi tallituse-jões: Kolpino Luteruse-usuline koolmeisteri-kool Gatschina ligidal, Soome kihelkondade koolmeistrite walmistamise tarwis.

7) Riigimõisade-ministeriumi tallituse-jões: Põllohari-mise koolid Gorigoretstis, Karkowis, Kasanis ja Maria-kool; Mosko põlloharimise-seltsi põlloharimise kool; maamõetja- ja maakatsetaja koolijääd Gorigoretsti koolis; Umani kool põlloharimise ja wiljaaedade tallitamise tarwis; Pensa ja Bessarabia wiljaaea koolid teisest jäotusest; wiljaaea- ja wiinamäe kool Nikitas; metsakool Wisfinos; jägrekool Pipetskis (mis Kõigekõrgema käsu peale 10masti Jüri-kuu pääwast 1872 tinnipandud saab).

8) Teedeehituse-ministeriumi tallituse-jões: Konduktori-koolid; Delwigowi raudtee-kool Moskos; Aleksandre raudtee-handwerki-kool Seletsis; raudtee ameti-koolid.

9) Keisripraua Maria asutuste tallituse-jões: Kommissarowi ameti-kool Moskos; koolmeisteri seminar Peterburgi kaswatamisemaja juures; weltskeri-koolid: Mosko kaswatamisemaja juures ja Obukowi linnahaigemaja juures Peterburgis.

IV. jäotus. Aktuse koolid.

1) Rahwaõpetuse-ministeriumi tallituse-jäost: Aktuse rahwa-koolid mitmesuguse nime all; ühe jäoga linna- ja maakoolid; kihelkonna koolid; kihelkonna kiriko-koolid; Kassala koolid.

2) Keisrikoja-ministeriumi tallitamise-jões: Jägre kool.

3) Rahaministeriumi tallituse-jões: Aktuse koolid wabrikute peal Jekaterinenburgi, Soroblagodatski, Bogoslowi, Kama-Botkinski, Slatousti, Olonetsi ja Lugani mägederingis ja Permi suuretüwalamise ringis.

4) Sõeaministeriumi tallituse-jäos: Soldatilaste-koolid gardiväe juures; Koshdestwenski kool soldatilaste tarwis Tallinnas; maksuta soldatilaste koolid Ohja püüsiroho wabriku juures.

5) Merewäe-ministeriumi tallituse jäos: Merewäe õpetuse-ekipash (учебный морской экипаж) ja koolid kirjutajate ja ülewaatajate (содержатели) tarwis.

6) Riigiseestpidiseasjade-ministeriumi tallituse-jäos: Luteruse usulised ja Armeni-gregoriani kiriko-koolid.

7) Keisripraua Maria asutuste tallituse-jäos: Kõlakoolid kasvatamise-majade ringide sees.

8) Riigimõisjade-ministeriumi tallituse jäos: Handwärgi koolid Gorigoretski põlluharimise kooli juures.

Alakirjutud: Riikraati ülem:

Konstantin.

Tähendused.

Et selle Seaduse läbi mitu uut asja sünnitud ja nende ued nimed antud on, ja mitme asja üle seadusi tehtud, mis Gesticirahwal weel tundmata ja mis tarwis Gestickeele sees tähtsad sõna ei ole, pidid siin mõned ued sõna wäljaarwatud saama, mis et kül rohkemjääolt Gestickeele õnadesi kokkopandud, ometigi segadusi sığita wõiks, siis saab siin nende üle nenda palju kui wõimalik, seletust antud.

Alawägi, alateenistus j. n. e. tähendab wäge, teenistust j. n. e. mis igal aeal selle piire sees, mis Seaduse sees kinnibid, koos, teenimas j. n. e. on.

Pisawägi, tähendab seda wäge mis lahtilastud Alawäemeekest kokkoparwatud, oma kodu elab, ja üksi mõnel aeal kokkokutsutud saab, kuidas seatud.

Rohus, on siin kahe tähenduse peale tarwitud, kuidas se ka ikka Gestickeele sees on olnud. Bahetegemiseks on sõnamuutused, kuidas need kül ka mitmes kohas rahwal tutawad on, kahesugused. Rohus, kohuse j. n. e. tähendab seda mis kellegil kas ilmaliko Seaduse ehk oma südame-tunnistuse järel täita ehk jätta on. Rohus, kohto j. n. e. tähendab kohtasi kus õigust mõistetakse. Nenda on siis selle Seaduse peanimi: Sõewäekohus; sõewäekohuse j. n. e. kokkoseatud.

Waba, wabat, on üks wana Gestickeeli sõna mis wanaema raamatute sees igatahes leida, mis aga nüüd enamist wõera keele seest wõetud sõna „pää“ läbi kaotud on. Et wiimane mitte igatahes tarwitaw ei olnud, on keit sesugused tähendused esimese, wana Gestickeeli sõnaga antud ja nime-; sellest on siis ka kokkoseatud.

Wabaline, wabandama j. n. e. mis ülema seletuse järel kül mõista wõib.

Perre, tähendab ligemaid lihalisfi omakseid ühes seltsis, ja ei ole nende seas mitte wõeraid, kes ehk ühes elawad, mõista.

Callituse=jägu (Nessfort), tähendab üht seatud ühe kohtu, kohtu= ehk walituse=liike hoole alla antud toimetamisi piiret.

Mis ehk peale seda selle kirja sees segaline näitab, eiab iseenesest järeilmõtlemise läbi, kergest seletust, ja loodare, et meie terased Gestirahwas sellega rutti tuttawaks saamad.

1.57

nr. 157
9795